'प' परिवार

પરમાનંદમ્

પુસ્તકોની પ્રેમમાળા પ્રભુજીને પહેરાવું પામવા પરમને પ્રત્યક્ષ-પરોક્ષ પ્રોત્સાહકને પ્રેમપૂર્વક પ્રણામ પુરસ્કાર પ્રસન્નતાનો પરમાનંદ

પ્રેમ - પરિવારનો પ્રીત - પ્રકૃતિની प्रवास - पारावारनो પથિક - પરમ પંથની પ્રેરણા - પિયુજીની પ્રસાદી - પરમેશ્વરની પ્રાપ્તવ્ય

પ્રણામ-પંચ પરમેષ્ટીને

પરમાનંદ

૧. જન્મદાતા : પૂ. માતા મુક્તાબેન

પૂ. પિતા બાબુભાઈ વોરા

૨. વિદ્યાદાતા : પૂ. યશોદાબેન પટેલ

3. પ્રેરણાદાતા : શ્રી હર્ષદ ચંદુલાલ શાહ

૪. પુષ્ટિદાતા: પૂ. કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રીજી

૫. જ્ઞાનદાતા : પૂ. ગીતાબેન શાહ

પરમાનંદમ્

(૫૨મ આવંદ)

કાવ્ય - ૦૧૩

પ્રથમ આવૃત્તિ ઃ તા ૧૩-૧-૨૦૨૨

પરિકલ્પના : ૨મા હર્ષદ શાહ

ટાઈપ સેટિંગ: નરેશ પટેલ - ૮૦૮૦૨૦૨૫૪૧

પ્રકાશક : ૨મા હર્ષદ શાહ

પ્રાપ્તિસ્થાન: ૧૬, પ્રકાશ નં. ૧, ૨૮/એ, રીજ રોડ,

મલબાર હીલ. મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૬

: २ ३ ६ ७ १ ६ १ २ : ८७५७२१०७८१

મૂલ્ય : પ્રસન્નતા

અનુક્રમણિકા

		•			
ક્રમ	લેખ	પાનાનું	ક્રમ	લેખ	પાનાનું
٩	વાકઠાહાક	ч	58	અજવાળા	૨૬
5	જુગઢું	ξ	રપ	ទខាទខា	૨૭
3	kk	ξ	રદ્	આવો	56
8	મંગલમ્	ø	50	ખાલી ખોળો	ર૯
ч	સંસાર	6	96	તાળું ચાવી	30
ξ	હજુ તો	e	5 E	વહાલની વીરડી	39
o	રમાબેનના જન્મદિ	ને ૧૦	5 E	વહાલની વીરડી	3 &
c	અસ્તિત્વ	99	39	મેળે	33
e	મમત્વ	૧૨	35	ભક્તિરસ	38
90	પકે	9.3	33	પારદર્શકતા	3 4
99	કિરપા	૧૪	38	શિખવાનું	3 4
૧૨	દીકરી	૧૫	3 4	જન્માષ્ટમી	3ξ
93	વિશ્વાસ	٩ ξ	3ξ	પરબીડીચું	30
૧૪	કાળની કેડીએ	૧૭	30	ભણકારા	36
૧૫	ગુલપ્રાર	96	36	વૃક્ષ	3 <i>e</i>
98	ยะ	9.6	36	લીલાલહેર છે	80
૧૭	ભાવાંજલિ	50	80	શરદ	૪૧
96	ຊ່ ວາງ໙ໃ	૨૧	४१	લીલ	85
૧ ૯	શ્ચવવક	૨૨	85	દાવાક	83
50	માણસાઈ	23	83	દીકરી	४४
૨૧	રમત	58	88	હે યું	૪૫
55	વિસ્મરણ	રપ	૪૫	વો દિન	४६
23	ધન્થતા	૨૬	४ξ	નાખુદા	४७

પરમાનંદમ ો

અનુક્રમણિકા

용비	લેખ	પાનાનું	ક્રમ	લેખ	પાનાનું
४७	મા ભોમ	86	૭ ૨	તું	૭૨
86	વેદના	86	0 3	નિરં વર	0 3
86	ટકોરો	чо	৩४	<u>તું</u>	৩४
чо	ສທາ່ອທາ່	чо	૭૫	મથામણ	૭૫
૫૧	ખોજ	૫૧	υξ	નજરાણું	υξ
૫૨	સ્ત્રીશક્તિ	પર	99	છો ને!	٥٥
чз	મારી રીતે	чз	96	વચસ્કો	96
૫૪	ຣເທ	૫૪	ø€	તસવીર	٥e
	અચાનક	чч	60	y	٥٥
	નિભાવવું	પદ્	८९	મેઘલી રાત	८१
પહ	ચાલ્યા	ય૭	८२	જીવન મંજિલ	८२
	મૂક્તિ	46	٤3	કોલ	٤3
	•		८४	ગાફેલ	८४
чe	अरभाव	че	८५	દરવેશ	૮૫
-	સમજણ	ξο	८६	સમજણ	د ξ
•	ઉગારો	६१	60	પરવા	۷٥
	વસુદેવ કુટુંબકમ	ξε	66	શ્રદ્ધાસુમન	66
	શો વાંક	ξ3	८	Ġ	۷e
ξγ	પરપોટો	६४	eо	Ġ	eо
ξЧ	શોકાંતિકા	દ્રપ	e٩	રખે	e٩
ξξ	જોડી જામી	ξξ	eэ	મનમાંડવે	6-5
ξυ	ગોવિંદા આલા રે	. ξυ	eз	અક્ષરધામ	eз
ξζ	અવકાશી	ξe	eя	પુત્રીનું આક્રંદ	ea
ξG	વાંક	७०	eu	આત્મસ્થ	eu
૭૧	પંચતત્ત્વ	૭૧	eξ	અમસ્તુ	eξ

Book-13

3

8

વાકકાફાર

તારા વિના શૂન્ય અસ્તિત્વ મારું તારનાર તું જ છે ને ઉગારનાર તું જ છે. મારી જાણમાં જાણે બધું જ છે, અજાણ્યો એક તું જ છે.

સ્વયંભૂ રાગમાં ભિન્ન ષડજ થઈ વહેનારો તું જ છે. શબ્દ, અશબ્દ સૂર, તાલ, નાદ પરબ્રહ્મ તું જ છે.

મંથર ગતિએ વહેતો પવન તું જ છે. અશ્વ પર સવાર મારમાર દોડતો તું જ છે.

આશા અને નિરાશામાં હિલોળે ચડાવનાર તું જ છે. મારી આરપાર, આસપાસ, તરબતર કરનારો તું જ છે.

રંગમંચ પર ભજવનારનું પાત્ર છે મારું દ્વારપાળ તું જ છે, ને સ્વયં સૂત્રધાર તું જ છે.

જીવ વહાલો છે અતિશય, દેહ સાથ દેશે ક્યાં સુધી? મોક્ષ માર્ગે પહોંચવા પંચેન્દ્રિયોને પામનાર તું જ છે.

સંભાવનાથી પર છે બધી શાશ્વતી ક્ષણો અડાબીડ અંધકારમાં આશાબીજ કિરણ માત્ર તું જ છે.

એક કિનારે છું ઊભી, સામે કિનારે ઊભેલો તું જ છે. મધદરિયે છે નાવ ઝુકાવી, પાર ઉતારનારો તું જ છે.

જુગટું

આ શ્રાવણ વરસે સરવડે
કૃષ્ણજન્મની વધાઈ
કૃષ્ણ રમ્યા હતા જુગટું
હારી ગયા હતા નાગનું શિશ
શા માટે આપણે પણ રમી લેવું ન જુગટું
બાવન પાનાની રમત.
પાસા સવળા પડે કે અવળા
ને જામશે રસાકસી
હારની કે જીતની પરવા શાને?
બસ રમી લેવું જુગટું
હારવાની પળે આવી મળશે જોકરનું પાનું
અને બદલાઈ જાશે બાજી જીતમાં
એવું ય બને?
શા માટે બાજી ફેંકી દઈ
નથી રમવું જા કહી ઊઠી જવું?

КK

સૂર્યનું અસ્તિત્વ છે એ નક્કર વાસ્તવિકતા એના પછી આવવાનો અંધકાર એ નિયતિ જન્મથી મૃત્યુ સુધી સવાલ ઊઠતો રહે. આ કોનું છે સર્જન ? સર્જનહાર ક્યાં ? પ્રશ્ન અનુત્તર છે આખાયે જીવતરનો સાર સમજાતો નથી અને આયખાનો હિસાબ સમજાતો નથી. ડૂબતી આ નૈયાને ઉગારવા કોને આજીજી કરું જાણું છું એટલું કે જગદીશ જગદાધાર છે.

સંસાર

નર નારી મળી રચે સંસાર. જીવે મસ્તીમાં ચકચૂર. બાળકોનો કલશોર. ઘર એટલે ઘર. પછી મઢુલી હોય કે મહેલ. સુંદર હાથમાં આવી ગયું એક નવું યંત્ર. બેખબર ખોરવાઈ ગયું ઘરનું તંત્ર.-વસે એક જ ઘરની અંદર પણ જાણે જોજન અંતર. દુનિયાની મળે પળપળ ખબર. પણ દૂર થયા લાગણીઓના જંતર. માતા પિતાનો હાથ ફરતો તો મસ્તક ઉપર હવે આંગળીના ટેરવે ફેરવે અક્ષર. અજાણ્યાને કોરવર્ડ કરે સમાચાર. દુઃખી થઈ ગયો સંસાર. સંબંધો થયા ખોખલા-બદતર. ભલે મોબાઈલનું ઘડી ઘડી બગડે ચાર્જર પણ સંબંધો બગડ્યા એ બખડજંતર.

મંગલમ્

પ્રાર્થું હું પ્રથમ શ્રી ગૌરી સુતને, વિઘ્નો હરો મંગલે, રિદ્ધિ, સિદ્ધિ તણા પતિ ગણપતિ, જ્ઞાનેશ ને બુદ્ધીશ કુર્યાત્ સદા મંગલમ

યાવત્ ચંદ્ર દીવાકરો જય હો, રમાબેન તમારો લાભો કોટિ ધનરાશિ વિપુલ ને, લક્ષ્ય સિદ્ધિ સાંપડો કુર્યાત્ સદા મંગલમ

આવ્યો આ શુભદિન, મંગલ ઘડી, પ્રસંગ છે આનંદનો પ્રવૃત્તિ સદા કરીએ જનહિતે, ઉત્કર્ષ જ્ઞાતિ તણો કુર્યાત્ સદા મંગલમ

વરસો આશિષથી, કીર્તિ થાયે પરિષદ તણી રમા હર્ષદ પ્રમુખ પદ ધરણે, સ્વાગત હજો સર્વનું કુર્યાત્ સદા મંગલમ

હજુ તો

નવી કૂંપળ ફૂટે ક્યાંથી, ધબકતી ડાળ પર મારી હજુ તો પર્શ પીળા ને બધા, ખરવાનું બાકી છે નસીબ નથી પાધરું, હરીફાઈમાં ઊતરી છું હજુ રમતમાં રંગ જમાવવાનું બાકી છે જગતને જીતવાના સેવ્યા મનોરથો ઘણા હજુ તો જાતને જીતવાની બાકી છે સ્વપ્નોના મહેલો ચણાવાના પ્રયત્નો વ્યર્થ હજુ તો પાયાનું ચણતર બાકી છે આકાશે ઊડવાના કલ્પનો સેવ્યા હજુ તો જમીન પર પગ ખોડવાના બાકી છે સંગીતની મહેફિલો ગજવવાની ખ્વાહીશ છે હજુ તો સારેગમના સૂર મેળવવા બાકી છે સેવા સમર્પણની, વાતોથી ગર્વ ધારી રહ્યા તો પ્રભુચરણમાં શિશ ઝૂકાવવાનું બાકી છે

२भाजेनना ४०भिं ने

રમાબેની તમે વટવૃક્ષ મહાન અમે તમારી નાજુક વડવાઈ બુલંદ સ્વર પડઘાતો ઘરમાં જાણે બજી સૂરિલી શરણાઈ સ્વાગત કરતાં સ્નેહથી સૌનું મહેમાનોની સરભરા, દીનદુખિયાની સેવા એ તમારી અણમોલી પુણ્યાઈ કુટુંબ વત્સલ તમે, સંતાનો ખુશનસીબ ગરિમા તમ થકી જળવાઈ સ્નેહ રસાયણે રસાયો સંસાર સર્વે સુખીનઃસન્તુ મહામૂલી કમાઈ પારાવાર પ્રેમ આપ્યો, પરિવારજનોને માતુરૂપેણ છત્રછાયા બની ધારી ગરવાઈ રમાબેની સંસ્કાર વારસો તવ જાળવીશું સંસારે ઉજ્જવળ આભા રહેશે છવાઈ. ભવ સાગર પાર ઉતારશે નિશ્ચે રામજી નહીં માગે ઉતરાઈ.

अस्तित्व

છોડી કે'દાડાની પયણું પયણું કરતી'તી ભાવિ જીવનના સપના સજાવતી'તી ખરેખર આવ્યો એક પરદેશી પોપટો ઘોડે ચડીને આવ્યો રાજકુમાર કન્યાએ મેંદી રચાવી રાખી હતી હાથમાં. ડોલી સજાવી રાખી હતી. કંકુ થાપા મારી પિયર ટોડલે કન્યા ચાલી સાસરે હવે એ નથી કન્યા, બની ગઈ સુહાગણ સ્રી હલદી લાગી એને કુમારના નામની ચૂંદડી ઓઢી, સેંથે સિંદુર પૂર્યું કુમારના નામનું ભાલે બિંદી, નાકમાં નથની, હાથમાં ચૂડો કુમારના નામનો. ગળામાં મંગળસૂત્ર હીરાની વીંટી કુમારના નામની. એવ્રત જીવ્રત, દિવાસા જાગરણ કુમાર કાજે માતૃત્વ ધાર્યું -સંતાન પાછળ નામ લાગ્યું કુમારનું. કન્યાની ઓળખ બદલાઈ, અટક બદલાઈ. ગોત્ર કુમારના પરિવારનું કન્યાનું સમગ્ર અસ્તિત્વ ભળી ગયું કુમારમાં કન્યાનું શું બચ્યું ? એનું અસ્તિત્વ ઓગળ્યું. કથા આ અદ્ભુત સમગ્ર નારી જાતની બલિદાનની, ત્યાગની, સમર્પણની.

भभत्य

કેવા સુખી છે આ પંખીડાં ટાઢ, તાપ, વરસાદ હોય છે દુઃખની યે છાંટ? નાની નાની ચાંચ વીણી લાવે તણખલાં લીલાં લીલાં પાન વચાળે, માળો બાંધે ઈંડા મૂકે, પોટાં સેવે. ચણવા જાય ચણ પાંખ આવે બચ્ચા જાય ઊડી માળો જાય વિંખાઈ નથી પંખીડાંને કે નથી વૃક્ષને હૈયે હરખ કે શોક! नाना नाना કंઠे હરખને હલકે આવડે એવું ગાય મન મૂકીને ટહૂકે જગ આખાને ગજવે કાગડો કાકા, ચકલી ચીંચીં કબૂતર ઘૃ ઘૃ ઘૃ ના પારકી પંચાત કે પરવા પોતપોતાની મસ્તીમાં જીવે અંતરમાં હશે દુઃખી તોયે ગીતડાં મધુરા ગાય. નાની નાની પાંખ ઊડે ઊંચે આભ.

પડે

જાત સાથે ક્યારેક ઝઘડવું પડે
 સત્ય સ્વીકારવું અઘરું પડે
 વિચારોનું ધમસાણ ઉપડે
ભીતર સમરાંગણ જામી પડે
 સમયને અનુરૂપ વર્તન ઘડવું પડે.
 નીતિનિયમો મુજબ ઘડાવું પડે
સરળ સીધો માર્ગ સ્વીકારવો પડે
 છતાંયે ક્યારેક કોઈનું અવળું પડે
 અસ્તિત્વના એંધાણ જાળવવા પડે
ખાલીપાથી ખખડવું પડે
 જીવનભર ઝંઝાવાત સામે લડવું પડે
મંથન પછી નવનીત નિતારવું પડે
રાખના રમકડાંને શણગારવા પડે
અણગમતાને ગમાડવું પડે.

કિરપા

અરમાનોના ટોપલાંમાં भपनाना जील थोउां वाव्या થોડો લીધો આકાશી રંગ થોડી લીધી ભીની માટી. ને ઊગી નીકળી લાગણીઓની કૂંપળ ખાતર મોંઘેરા કોડના પૂર્યા. ને સીંચ્યા હૈયાના હેત. સૂરજના તાપથી બચવા. ઓઢણીની ધરી આડશ. ભીનો ભીનો સુગંધી વાયરો વાયો એને પાંખમાં ભરીને પંખી ઊડ્યા કંઠમાં ગીત ભરી મીઠાં ગગનના ગોખ સુધી એના સૂર રેલાયા મધમીઠા. ચાંદનીએ રેલાવી ચાંદની સૂરજે દીધાં વધામણાં. આકાશી આંગણમાં મેઘધનુ પ્રકટ્યું ઝરમર ઝરમર મેઘ વરસ્યો. ખેતરમાં પાક લહેરાયો મબલક કોની કિરપા આ વરસી?

દીકરી

દીકરી મારી, દેવની દીધેલી.
આભથી ઉતરી આવી,
પરી મારે આંગણ રૂમઝુમતી.
લીંપ્યું ગૂંપ્યું આંગણું મારું રમઝમ.
કંકુ પગલાં પાડતી છમ છમ
દોડતી દાદર ઉપર ધમાધમ.
પાયલ ઝાંઝર રણઝણે રૂમઝૂમ
દીવાલ ઘરની ધોળી ધફોઈ
ચિતર દોર્યા કરે સબસબ.
ફળયામાં હસતી ખેલતી
જાણે ખિસકોલી.
ફરાકમાં બબ્બે ખિસ્સા મોટા
લખોટી, ચિંચૂકા ને કૂકા.
દુનિયાભરનો ખજાનો ભરીયો.

આંગળી છબવા ન દે એની મિલકત ને ઘર આખું માથે લેતી જો હાથ અડાડે કોઈ ઘડીમાં રીસાય, ઘડીમાં ખીજે વહાલભરી ભરાઈ બેસે ગોદે બચીઓ ભરી નવરાવી દે મુજને શું થશે મારું? જ્યારે દીકરી મારી પરઘેર પરણીને જાશે?

વિશ્વાસ

પ્રભુ, તું છે મારો પત્ર મિત્ર જ્યારે જ્યારે હૈયું ઠાલવવાનું મન થાય. તને પત્ર લખવા બેસી જાઉં પત્ર લખવા શબ્દો શોધવા પડે નહીં મનના ભાવો આપોઆપ આલેખાઈ જાય. કોઈ છેકછાક વિના, ગોપીત રાખ્યા વિના. आम तो आपशे झ्यारेय प्रत्यक्ष मण्या नथी. પણ તારી હાજરીનો અહેસાસ સતત અનુભવું છું. એક શાસથી બીજા શાસની વચ્ચે જાણે જનમોજનમથી તને જાણું છું. દઢ વિશ્વાસનો નાતો છે તારી મારી વચ્ચે તને મળવાની ઝંખના હજુ અતૃપ્ત છે તેથી સતત પત્ર લખતી રહું છું. પત્રના માધ્યમથી, અક્ષરોમાં, શબ્દમાં, અર્થના નક્ષત્રમાં રૂબરૂ મળીશું જ્યારે ત્યારે બે શબ્દોની વચ્ચેની ખાલી જગ્યાએ ઉકેલવાની મથામણ કરીશું. અને એથી જ તું સૌથી વહાલો છે. સહજ ભાવે જીવનયાત્રાનો પ્રવાસી છું. ક્યાંક ને ક્યાંક તારો ભેટો થઈ તો જશે જ ને! એ વિશ્વાસે

કાળની કેડીએ

ઉંમરથી વૃદ્ધ થયા ગણાઈએ અમે પણ મનથી નવયુવાન છીએ અમે સદા તરોતાજા - આશાવંત, કાર્યશીલ અમે નિરાશાની કામળી તજી, ફૂલગુલાબી વાસંતી અમે હું અને તું જુદા નથી, એકત્વ છે અન્યોન્યને સહારે આયખું કાઢવું છે જિંદગીનું - સખ્યનું મૂલ્ય સમજાયું છે ખીલખીલીને જિંદગી જીવવી છે અમારો યે જમાનો હતો એક'દિ એવું સતત સ્ટણ કરવું નથી કદા ગાથા એની निरंतर गावी नथी हहा નવી પેઢી, નવા વિચારોનું સ્વાગત સદા. વિસામાની ખાટીમીઠી વાગોળી લઈશું. પાનખર સમી જિંદગીમાં હરિયાળી ખીલવીશું. હૈયાને હેતે ગીતડાં મધુરા ગાઈ લઈશું. ઉરથી ઉર મળ્યા, સુરથી સૂર મેળવીશું. વાસંતી વાયરાની માદક હવા માણીશું. અહંનું વિસર્જન કરી, ખુશખુશાલી માણીશું. દીવાદાંડી સમા કિનારે ઊભી રહીશું. માગદર્શક બની, ખતરાની ઘંટી બજાવીશું. ખરાબે અથડાતા, બચાવી લઈશું. વડીલો છીએ, યુવાપેઢીને ચેતવીશં. લાજ શરમ શાની, હાથમાં હાથ સાહી ભરબપોરે ઘૂમીશું, જીવનસાથી સંગે કાળની કેડીએ ઘડી બે ઘડી મોજ માણીશું.

ગંલગ્રાક

સુવર્શસંધી દામ્પત્યની વશાયંભી વશાઝાર ચચ્ચાર પેઢીના મોભી રચ્યો બહોળો સંસાર સિદ્ધિઓ અનેક સાંપડી, ના ઉપન્યો અહંકાર માનવંતા, જ્ઞાનવંતા સ્વભાવે ધીર, ગંભીર, ઉદાર. ભણ્યા ભણાવ્યા. સિંચ્યા શીલ ને સંસ્કાર પ્રેરણા પિયુષ પાયા, જ્ઞાન પિપાસા અપાર ધરમ ધ્યાન, ગુરૂ ભગવંત સેવામાં રત નિરંતર કષાયોની કરી નિર્જરા. સાર્થક માનવ અવતાર જ્ઞાનયજ્ઞની અખંડ ધૃણી ધખાવી, ઉજાળ્યું જીવતર માણસાઈના દીવા જવલંત રાખી, આનંદનો આવિષ્કાર જીવન સંધ્યામાં પૂરો વિધવિધ રંગો મનોહર વસંત શા મહેકો, રાતામાતા શા ગુલમહોર પૂર્વજોના પુષ્યે પ્રારબ્ધ પલટ્યું, ગાવો રાગ મલહાર પરમેશ્વરની પરમ કૃપા વરસો તમ પર અનરાધાર સઘળા દૈવી સુખો સાંપડો, તન મન, ધન અપાર. સ્વજનોની શુભ કામના, તમ જીવન બનો ગુલઝાર

શતં જીવ શરદ -પ્રિય સખા સહિયર શતાયુ જીવનની શુભકામના સો શબ્દોનો ગુલદસ્તો સ્વીકારો સાભાર

EI3

ઘર મારું મંદિર સરખું મુજને અતિશય વહાલું ઘરમાં વડીલો વહાલ વરસાવે ઝરમર ઝરમર ભીંજાવું ગમતું આવકારો મીઠો દેવો આશ્રય દેવો દઃખના દહાડામાં સધિયારો માથે હાથ મૂકી વિશ્વાસ દેતા હું ફ નીતરતો ચહેરો માના ખોળા જેવી વહાલપ કયાં જગમાં? દુનિયા આખી ઘુમી વળો પણ ઘર ધરતીનો છેડો સંસ્કાર પિંડ ઘડાયો ઘરમાં ટપલા ખાઈ ખાઈ માટલા થયા પાકા ભાઈભાંડુ, કલરવ કોલાહલે દોસ્તી, મસ્તી, મહેફિલ સજાતી પરસ્પર અવલંબન મનગમતું પ્યારું બંધન સાંજ પડે ઘર જાને બાળક વઢશે બાપુ તારા, રમવા ટાણું રહ્યું નથી આ ઉગ્યા જોને તારા. સાંજ પડે ઢોર ચરી પાછા ફરતા નિજ ખુંટે જઈ બંધાતા સાંજ પડે પંખી માળામાં પાછા ફરતા નથી નથી આ બંધન નથી એ પિંજર અમરત અમીધારા પ્રેમની ઘરનો ઉંબર જડ છોડી હૈયું કોળે બાપની આંગળી પકડી અવકાશે ઊડવા નિજ ઘર જાવું જીવડા આવ્યો તું આ જગમાં ફરવા અંતે તો નિશ્વેઘર જાવું.

ભાવાંજલિ

'વોરા' પરિવારનો પ્યારો પરિમલ, અચાનક વિરમી ગયો. પરસેવા પાડીને તે પર સેવા કરી ગયો. ચિંતા ના કદી સ્પર્શી જેને, ચિતામાં પોઢી ગયો. ધુવ તારા શો અવિચળ આકાશે ચમકી ગયો. વર્તમાનમાંથી ભુતકાળ બની ગયો. સંબંધો એક ઝાટકે ભૂંલી ગયો. સર્વ સાથે જોડાયેલા લાગણીઓના તાર એક સામટા તોડી ગયો. હમણાં સુધી દૃષ્ટિ સમક્ષ હતો. તસવીર બની દીવાલ પર ટીંગાઈ ગયો. હૈયે પડ્યો છે સોળ ના રૂઝાશે કદી હોંકારો દેશે હમણાં, ભણકારા વાગ્યા કરે બા-ફોઈ ઉષા, હર્ષદ ફુઆને મળવા દોડ્યો. ભરી મહેફિલ છોડી, સગાઓનો સંગ છોડી સંસારની માયા સમેટી. વિતરાગી બની અક્ષરવાસી બનવા કાં ઉતાવળો થયો? મુકદ્દરના સિકંદર સમો નથી એ ખાલી હાથે ગયો. મૃત્યુ મરી ગયું, પરિમલ જગતને જીતી ગયો. જાતસ્ય હિ ધ્રુવો મૃત્યુ, જે જન્મ્યું તે જાય. સ્વર્ગસ્થ ના થાયે કદી, જે હૃદયસ્થ થઈ જાય. અહીં જરૂરત હતી ઘણી તારી, પ્રભુને જરૂરત હશે બોલાવી લીધો અચાનક એમાં એની અકળ કળા હશે. સાચો વૈષ્ણવજન હતો તું, માનવતાનો મહાપૂજારી સત્સંગી તું સાચો, જીવતર સાર્થક કરી ગયો. પ્રમુખ પારસમણા સ્પર્શે શુદ્ધ કુંદન શો બન્યો શ્રીચરણે શરણ પામી, આત્મા તુજ ઉજ્ઞત બન્યો.

ຊ່ວາງທີ່

દિવાળી આવે, ને આંગણું લીપું
 ટપકાં અને મીંડાં થકી
 રંગોળી રચાવું, આંગણું શણગારું
સ્મિત અને સંતોષની રેખાઓ વિસ્તારું
 રંગોળી નિરખી ખુશ રહેતી
 હું એકીટશે જોઈ રહેતી
 એણે મારા હૈયામાં અરમાનો સજાવ્યા.
 દૃદયના રંગો થકી રચી'તી રંગરંગી રંગોળી
 એમાં પૂર્યાં હતા સપનાઓના રંગ
આંગણની રંગોળી તો ચાર પાંચ દિવસમાં વિખેરાઈ જતી
 ફરી ફરી રચતી રંગોળી રંગબેરંગી
 વિખરાઈ ગઈ મુજ જીવનની રંગોળી
 કોઈ રંગો પૂરી શકશે હવે
 મારા સૂના દૃદયને આંગણે?

પરમાનંદમ્

શ્રવવક

અંધારા ઊભરાતા ભળાય સાંજ સવારે એકબીજા વિણ જીવવું કોના આધારે! હૈયે તાળા, હાથમાં માળા, અપમાન, અવહેલના, ઘડપણના ચાળા. સૌ પોતાના, કોની સાથે લડવું બની ગયા પોતાના પરાયા, ભીંત સાથે ભડવું? હૈયાભારણ ક્યાં હળવું કરવું? વિના કારણ, વિના મોતે મરવું? એક જમાનામાં જીવન હતું ગરવું આજે વાતાવરણ ચોમેર વરવું ના સમજાતું હસવું કે રડવું મનનું ઊંડી ગર્તામાં ગરવું સૂકાયું જ્યાં સ્નેહ ઝરણું કોના આધારે જીવતર જીવવું?

માણસાઈ

એક હતો કાગડો
ચબુતરામાં ચણતો ચણ
પહેલાએ બીજાને
કાકા કરી બોલાવ્યા.
બીજાએ ત્રીજાને
એક કાગડો વાયરના સ્પર્શ નીચે પડ્યો, મરી ગયો. ચબુતરો છોડી કાગડાઓ એક પછી એક જમા થયા ચણવાનું છોડીને માતમ મનાવ્યો મૃત્યુનો જાતભાઈ કાગડાનો-

એક હતો માણસ રસ્તો ક્રોસ કરતા થયો એક્સિડન્ટ મરી ગયો. માણસનું ટોળું જમા થયું. શું થયું? શું થયું? પોલીસ આવશે, પંચનામું થશે. સાક્ષી પૂરાવવા કોણ ઘક્કા ખાવા નવરું છે? લાશ પડી રહી રસ્તા વચ્ચે શું? માણસ કાગડામાંથી યે ગયો?

૨ਮત

જીવન એક ગણિત છે. તમે પૂછશો કઈ રીતે ? સાંભળો.... ગણિતમાં હોય છે સરવાળો, ગુણાકાર, ભાગાકાર ને બાદબાકી જીવનમાં પણ પહેલા સરવાળો (પતિ-પત્ની) પછી થયો ગુણાકાર (૨x૨ બાળકો) થયો જીવનમાં ભાગાકાર (8/2=2)અને હવે આખિરમાં થાય બાદબાકી બેમાંથી એક થયા વિદાય જીવનનું ગણિત જે જાણી લે છે એ જ જીવન માણી શકે છે ગણિત બહુ સહેલું છે સમજવું, જીવવું બહુ મુશ્કેલ છે સાચું સત્ય આ જ છે બાકી સંસાર અસાર છે વાત તમે ગાંઠે બાંધજો નહીં તો અહીં પૂર્ણવિરામ માંડજો રમત શૂન્ય ચોકડીની હારી જશો

વિસ્મરણ

જીવનની ભાગદોડમાં થાકી ગયા તોયે દોડતા જ રહ્યા બસ થોભવાનું વિસરી ગયા ઉપવાસ નકોડા કરવાની ધૂન ભાવતું વ્યંજન આરોગવાનું વિસરી ગયા ઊંચનીચના ભેદભાવમાં વિસ્તરવાનું વિસરી ગયા અમાસની તારા ભરી રાતે જાગતા રહી માણવાનું વિસરી ગયા ભરી ભરી ભીડમાં માનવતાને મહેકાવવાનું વિસરી ગયા વહેમનાં જાળાઓમાં ગૂંચવાઈ ગયા નીતરવાનું રહી ગયું અંધશ્રદ્ધાની અંધારી રાતમાં પ્રકાશવાનું વિસરી ગયા બધું જાણું છું, બહુ જાણું છું અહં- સત્યને સમજવાનું રહી ગયું અફસોસ રહી ગયો જીવનમાં અદુભુત ક્ષણોને માણવાનું વિસરી ગયા પરિવાર કાજે અઢળક મૂકી જવાની લ્હાયમાં પોતાનું પોતે ભોગવવાનું રહી ગયું. માનવદેહ ઇશ્વરે આપ્યો. બસ માનવ બનવાનું વિસરી ગયા.

પરમાનંદમ્

ધન્ચતા

સૂર્યની થોડી સુરખી સવારની ઉષ્મા અને સાંજની લાલી

બારમાસી પુષ્પોની સુવાસ તારા સ્મરણની તાજગી.

કોરો કાગળ હું તને મોકલું વાસંતી અક્ષરો તારા પાડજે

આપણા સંબંધોની વાદળી ભીજવતી રહે એકમેકને.

વાદળ ગરજે, મોર મહેકે પુષ્પો પમરે, સૂગંધ મહેકે

મહેકી ઊઠે તનબદન જીવન ધન્ય બનાવજે.

અજવાળા

મનખો મારો બાવિળયાનો, કાંટો થઈને ખૂંપે ખારા જળનું માછલડું હું, મીઠા જળમાં મરું, ગેબી ટપલાં વાગે, ઘટમાં ઘાટ ઘડાતો મારો કાદવમાં મૂળિયાં મારા, કમળ મનોહર ખીલ્યા. ગાજવીજ થાય ત્યારે વર્ષાબિંદુ પ્રકટે અજવાળાં પ્રસરે જ્યારે સૂરજ કણ કણ સળગે.

કણકણ

સહજ તરાપે તરું જેથી સરોવર લહર લહર થઈ જાય એવા શબદમાં સરું, મૌન પણ સભર સભર થઈ જાય કણ કણ કુસુમિત સુવાસિત ઘરતી થઈ જાય શ્વાસે શ્વાસ પમરે, ઊંડે ઊંડે કોણ રમાડે રાસ? પંખાળો જો બનું ઘરે ઘર ગગન ગગન થઈ જાય અંતરનો તંત ઓળખાય તો ભવેભવ મગન મગન થઈ જાય એક દીવડો મારી અંદર ઝળહળ ઝળે વીજળી મારી અંદર ઝબ ઝબ ઝબ કરે, મેઘનો મનખોયે ઝરમરે એક પંખી મારી અંદર ઊડ ઊડ કરે આખુંયે ગગન ભીતર ફરફરે એક તારલો મારી અંદર તગ તગ તગ તગ કરે રાત રહિયાળા રૂપ ઘરે. એક માછલું મારી અંદર છટપટ છટપટ કરે આખું યે તળાવ એમાં તરે.

આવો

આવો રે આવો, પંખીડાં ચણ ચણવાને આવો. રામજીનું આ ખેતર, રામજીના તમે પંખીડા. મધુર કલરવ મચાવો આવો રે આવો,

પતંગિયા તમે આવો.

ફૂલો ભરેલો બાગ છે આ તમારો મન મૂકીને મધુરસ ચાખો મધપૂડા મધથી છલકાવો

આવો રે આવો બાળકો આવો.

ધુળિયા આંગણામાં નાનેરી પગલી પાડો સૂના સૂના આંગણાં ગજાવો. મન મૂકીને તમે રમજો.

આવો રે આવો

હરિવર હળવે હળવે પધારો, બંધ હૈયાના દ્વાર ઉઘાડો અંધારે અજવાળા ફેલાવો આમંત્રણ આપું છું હૈયાના હેતથી મરજી પડે ત્યારે આવો જીવતર મારું પાવન બનાવો.

ખાલી ખોળો

જીવનમાં કોઈ ફરિયાદ નથી, રાવ નથી.

આશા-નિરાશા-હતાશા નથી, વ્યથાની મારે નથી કરવી કથા, રીઝવી તને, વિનવી તને અધિકાર વિશ કશું માંગવું નથી.

રાખ્યો તે મુજ ખોળો ખાલી આવી'તી તુજ પાસે બની સવાલી, માંગ્યું છતાં યે ના આપ્યું હશે એમાં કોઈ ગૂઢ સંકેત, અવશ્ય તેમાં કંઈ હશે ગણિત, તારો કંઈ અલગ ઈરાદો હશે.

મામકામાં મચી રહું માયામાં વીંટળાઈ રહું ખાબોચીયામાં ખૂંપી રહું સ્નેહ બાંટવામાં સીમીત રહું કદાચ તને એ નહીં હોય મંજુર.

પ્યારનો સાગર બની લહેરાઈ રહ્યું વાત્સલ્યનું ઝરણું બની વહેતી રહું એજ તને નિહિત હશે.

હૈયે અગિણત વેદના ભારી રહી માતૃત્વભાવથી સદા છલકાતી રહી ખોળે અનેકને ખેલાવતી રહી પરાયાને મારા ગણી ખોવાઈ રહી ઢટ્ટદ દ્વ ઝ દ્રદુષ્ટ્ર ઢટ્ટદ દ્વ સદા તારામાં અભિપ્રેત રહી.

અચૂક, અટલ છે તારા કર્મસિદ્ધાંતો સદૈવ સહેતુક, સકારણ. અકારણ, સકારણ તું જે ચાહે તે અફર, હૈયું હવે છે સમાધાનથી સભર. જીવનમાં કોઈ અભાવ, વિભાવ નથી મુજ કર્મોનો વિપાક હશે, સમજણનો એ સેતુ પ્રભુ તું આપે તે મને સહર્ષ સ્વીકાર તને મંજુર તે મને મંજુર. લાચારી નથી, વિવશતા નથી તારી કૃપાથી જીવી છું સદા ખુમારીથી, ખુદ્દારીથી.

તાળું-ચાવી

મારા ઘટમાં તું જ વહે તારા પટમાં હું તરું મારું ખેતર, ખેતી તારી તું વાવે, હું લશું તારા રસમાં હું ઝબકોળાઈ કુલમાં, ફળમાં વહુ મારે દર્પણ, ચહેરો તારો નિરખવા નિત ચહુ મારા ઘરમાં તારું ઘર ને તારામાં ઘર મારું. મારા ચરણ, ચાલ તારી મારી આંખો, પ્રકાશ તારો મારા કર્ણ, શ્રવણ તારું તારા તેજે હું મળે મનમાં રહે હોશ તારા સ્પર્શે રોમ રોમ ઉજાસ સુવાસ તારી મુજ શ્વાસમાં તું પ્રાણમાં, તું રાસેશ્વર રમણ રાસમાં મુજ સંગે ભટક્યા, છટક્યા, લટક્યા, અટક્યા. લેશાદેશી ઘણી ઘણી, પણ સરવાળામાં શૂન્ય ખોટા પાના ચિતર્યા સરવાળામાં શન્ય આખર બધું વ્યર્થ પતંગ હું ચગાવા ચાહું આકાશે ફિરકી તારે હાથ.

વહાલની વીરડી

લાડકવાયી દીકરી રીના. અમારી આંખનું રતન છે દીકરા શો ઉદય અમારો કાચી માટીનો કુંભ મેં તો પ્રભાબેનીને સોંપ્યો 'તો ઘડીને સુંદર ઘાટ આપ્યો શણગારી સજાવ્યો છે સ્નેહરસથી સીંચ્યો છે જયંતભાઈ જેઠ વડલા સરિખા સહિયર સમી ફાલ્ગુની છે ધરપત હૈયે મારે આજે દીકરી મારી સાસરે સુખી છે. રૂડી રૂપાળી, ડાહી દીકરી મારી દૂધસાકર શી સાસરિયામાં ભળી છે હૈયે હેતના હિલોળા ઊઠતા દીકરી મારી સાસરે સુખી છે પરિમલથી પમરતાં બે પુષ્પો પ્યારાં ભૂમિ ને ભક્તિ વ્યાજ અમારું છે. માત-તાત દિનેશ સુરેખાના વહાલની વીરડી છે. આનંદ-પૂર્વી ભાઈ-ભાભીના વહાલની વાદળી છે

કાકા - કાકીની રાજ- દુલારી વહાલની વારસદાર છે. દીકરી મારી ગૌરવવંતી નસીબવંતી સૌભાગ્યવંતી છે ગૃહસ્થાશ્રમ નિભાવો સુપેરે ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષની પ્રાપ્તિ હો. રીના ઉદય તમ સંસારવાડી સદા મહેકતી ચહેકતી રહો પ્રભુ પ્રીતિમાં રત રહો. સાચા વૈષ્ણવજન બનો. દીકરી અમારી વહાલનો દરિયો પરિવાર પ્રેમ, પ્રસન્નતા પામો સુખ શાંતિ સંપન્ન હો. મનોવાંછિત ફળ પામો સઘળાં સમૃદ્ધિની વૃદ્ધિ હો અતિ આનંદ ઉરમાં ઉછળ દીકરી મારી સાસરે સુખી છે. ગાંઠ બંધાણી છેડાછેડીની છો ને બંધાણી છેડાછેડીની છોને સરકણી ગઠબંધન સર્વદા અકબંધ રહો યૂડી ચાંદલો અમર રહો. પચીસ કડીનું કાવ્ય નજરાણું વર્ષ દીકરી મારી સંસારે સુખી રહો.

મેળે

સખી ચાલોને મનડાને મેળે નીંદરા મેલીને શમણાંને તેડે. હાં રે બેની હાલોને મનડાને મેળે.

લાલ ચટક ચૂંદડીમાં લહેરે ભર્યા આભલાં રુદિયાનો રાસ રમી અંતર ઉલ્લાસમાં હીંચીએ હેત ભર્યા હીરને હિંચોળે.

કેસુડાનાં ફૂલ સમી કાયાની ડાળખી ઢાંક્યાં જોબનિયાંને છાનું અજવાળતી કેતી'તી કંઈક જાય જોજે-

હા રે સખી હાલોને મનડાને મેળે. અંતરના ઓરતાના પાલવની આડમાં મનના માનેલ મળ્યા મેળાની વાટમાં

રુક્યા ને રીઝાયા મનામણાને મેળે લાજી મરું નીરખીને નાથને કેમ કરી છોડાવું હૈયાની બાથને? સમજી ના સમજી ને બંધાણી બેળેબેળે હા રે સખી હાલોને મનડાને મેળે નટવર નાનકડો તેડે બંસીના બોલે.

ભક્તિરસ

પ્રણામ કરીએ પૂજ્ય શાસ્ત્રીજી આપને પુષ્ટિમાર્ગ પ્રબોધક આપ જી પરમ ભાગવતાચાર્ય. વેદ વેદાંતના જ્ઞાતા મરમ ધરમનો સમજાવ્યો જી. વક્તવ્ય સરળ, આપના વ્યક્તિત્વ સમું સરળતાથી ભાગવત ગૂઢાર્થ સમજાવ્યો જી. અજ્ઞાન જીવ અમે, ધરમ કરમની વાતોથી અજાણ અગમનિગમનું જ્ઞાન સહજમાં સૂઝાડ્યું જી પ્રેમભક્તિના જનમોજનમથી અમે પિપાસ્ ભક્તિરસનું પાન આપે કરાવ્યું જી બાળકૃષ્ણની સેવાની રીત, પ્રીતથી શીખવી हर घर मंहिर सम पावन जनाव्या छ હજારો વર્ષોથી વિખૂટા પડેલા ભગવદીયજનોનો ઠાકોરજી સંગે બ્રહ્મસંબંધ કરાવ્યો જી કથા અમૃતનો અનેરો આસ્વાદ કરાવી પરિચય પરમ પંથનો આપે કરાવ્યો જી શ્રી ભાગવત સમુદ્રનું મંથન કરી આપે મુક્તિમાર્ગનું નવનીત ચખાડ્યું જી.

પારદર્શકતા

નથી ઊંચે ગગન ઊડવું મારે તારા હૃદય સુધી પહોંચાય તો બસ કંટકો વેરાયા છે મારા મારગમાં પુષ્પો પાથરી શકું તો બસ પાતાળના પેટાળ સુધીનો પડછાયો હાથ ઝાલી બચાવી લે તો બસ ભલે સતત તું રહે મારી પાસ એકલતા ટાળવા ક્યારેક આવે તો બસ તારા વિના જીવન મૃત્યુવત છે. સંજીવની બની જીવાડવા આવે તો બસ નદીધારાની જેવી પારદર્શકતા જોઈએ ડહોળાયેલા પાણીને નિર્મળ કરી દે તો બસ

શિખવાનું

ઝખમો દિલમાં ઊંડે ઊંડે કસક ઊઠે છે છતાં યે આંખમાં આંસુ અટકાવી રાખ્યા છે. પ્રિયે પળપળ તારી યાદમાં ઝૂરું છું તડપું છું. જીવન એક પ્રયાસ છે, જીવવાનો પ્રયાસ કરવો પડે છે. તો શા માટે મીઠાશથી ના જીવવું મનની કડવાશને ત્યજીને નિખાલસ મનનો નિખાર તું મળે યા ન મળે, સ્મરણ સદા તારું રહેવાનું દરેક વખતે મળે છે શિખવાનું.

જન્માષ્ટમી

ગોપબાળ મળી સૌ કોડે મહી માખણની મટકી એક ઉપર એક થર ચડે, જરા જરામાં જાયે પટકી આ પહોંચ્યો. આ પહોંચ્યો. હાથ લાગી જાણે મટકી ગોવિંદા આલા રે આલા, વગાડતામાં ચૂટકી ચૂટકી ગોપબાળમાં ક્યાંક છૂપાયો હશે કાનુડો નૌટંકી શોધવા એ નટખટને, આંખ મારી રહી ભટકી લાલાનું મુખડું નિરખવા, ભુલી ભાનસાન મતિ ચસકી આ પકડાયો, આ પકડાયો, ચિત્તચોર જાતો છટકી ઊંચે બાંધેલી, દહીં હાંડી પર નજર મારી અટકી કેમ કરી પહોંચાશે, ફોડાશે, મોહમાયાની મટકી દિન દિન પૃષ્ટિ પામતી, અધ્ધર રહી છે જે લટકી ના પકડાયે, ના છોડાયે, હાથમાંથી જાતી છટકી છટકી થાકી હારી, છેવટ ભીતર મનસાગરમાં મારી ડૂબકી હાથ લાગી. મહેરામણના મોતીની મોં ઘેરી મટકી રાતો, માતો, ગાતો, ગોવિંદો, આંખ પલકી પલકી પાલવડે બંધાયો, નયનમાં સમાયો, ક્યાંથી જાણે છટકી કંકર એણે મારી, છૂટ્યા બંધન સૌ, ફટી મટકી ભવભવના ભરમ ભાંગ્યા, ભરનિંદરમાંથી જાગી ઝબકી સત્ય સમજાયું સનાતન, મનમાં વીજલડી ચમકી પ્રકટ્યો ઉજાસ, હૈયે ઉલ્લાસ, આનંદ આનંદ રહી મલકી.

૫૨બીકીચું

બે આંખોનું સરનામું ને જીવતર જાણે પરબીડીયું તું આવ્યાના પગરણ વચ્ચે હૈયું કાઢે હડિયું તારાઓનું તેજ લઇને અંધારાને ચાળ તૃષ્ણાના તોખાર, મંગળ પળ છે, કોણ જુએ ચોઘડિયું? માણસ નામે પરબીડીયું ને જીવતર નામે કાગળ. લખતાં લખતાં રાત પડી ગઈ, કેમ કરી લખવું આગળ? કાગળ લખવો છે ટૂંકો ટચ, પણ લાંબા ચોડા અક્ષર. લખતાં લખતાં સમય વેડફાયો, વેડફાયો મોંઘોમૂલો અવસર પરબીડીયાંને કાગળ વચ્ચે, નથી કશો યે નાતો? કાગળ તો યે પરબીડીયાંમાં, ફૂલ્યો નથી સમાતો. માણસ નામે કાગળ જીવતર, જાણે પરબીડીયું. માણસને જીવવું છે, પણ પરબીડીયામાં નથી સમાવું. ઇશ્વરનું સરનામું ના સાંપડે, ખોદ્યા ડુંગર, કશું ના જડ્યું જીવતાં જીવતાં રાત પડી ગઈ, કેમ કરી માધવને મળવું?

ભણકારા

પગરવ સંભળાય તારો આવ્યાના અશસારા મળે તારા આ બાવ્યા - આ આવ્યાના ભણકારા વાગતા આઘે રે આંબલે, ને પીપળે લીલુડે લીમડે ને વડલાને થાળે ભણકારા ભીતરે પડઘાયા કરે આકાશી આભમાં ઝબૂકે છે વીજળી. ગહેકે છે મોરલો ને પંખીઓનો કલશોર મીઠો ફૂલોની ખુલતી પાંખડીમાં તને દીઠો ઘેરાતાં આભમાં ને વરસંતા વાદળામાં અમરતનો પરસાદ તું લાવજે. છલકાવી દેજે સરવર, નદી ને નાળા. ઘરબી દેજે પ્યાસી ઘરતીને સજળ સૃષ્ટિ રચી દેજે પ્રેમથી

પરોઢે મહેકે ગુલાબ ને સળગે સૂરજમુખી મધ્યાહ્ને ગુલમહોર રાતો સાંજે કેસુડાની કરામત નિત્ય નવા રૂપે ઘરે પૂષા સંધ્યા ખીલે, ખીલે ઉષા પોયણી ખીલે પુકુરમાં ને તારલિયા ને મોગરા સમ આભલિયાને મહેકાવે.

વૃક્ષ

મારા વાડામાં આંબલા, પીપળા ને લીમડો બાંધીને હીંચકા ડાળીએ, શૈશવમાં ઝૂલતા કોણ હલાવે લીમડી, કોણ હલાવે પીપળી. ભાઈની બેની લાડકી, ભૈલો ઝુલાવે બેનડી. કોણે વાવ્યા હશે વૃક્ષો, દાદા કે પરદાદાએ ફળ એના ચાખશે, ભાવિ પેઢીની પેઢીઓ ઉનાળે ઢોલિયા ઢાળી, નિરાંતવે ઊંઘતા ઝાડવા શીળો વાહોલિયો ઢોળતા હવાની લહેરોથી ડાળીઓ ઝૂલતી ઝીણાં ઝીણાં ફૂલોની મહેક મદમાતી વસંતે જુવાની ખીલતી ને મંજરીઓ મહોરતી લીલીછમ વનરાજી, તનમનને મોહતી વૃક્ષો શ્વાસ પ્રાણ, કુદરતનું કવન, કરીએ જતન વૃક્ષોમાં વસે ભગવાન, ભાવથી કરીએ પૂજન.

લીલાલહેર છે

વિશ્વભરમાં કરોનાનો કહેર છે સમજીએ તો કુદરતની મહેર છે પરિવાર સંગે ભળવાનો અવસર છે આપણે તો ભાઈ લીલાલહેર છે પાના, ટીવી સિરિયલ મનોરંજન ભરપૂર છે વાંચન, મનન, ચિંતન અવકાશ અપાર છે સૂના બાગબગીચા સુમસામ શહેર છે મંદિરો વિદ્યાધામો જાણે ખંડેર છે ઓનલાઈન ઘરે રહી કામ કરવાની રજા છે નીતનવી વાનગી આરોગવાની મજા છે હા. બીમાર પડીએ તો તકલીફ - કજા છે જો કે ઘર બહાર ન નીકળવાની સજા છે બહુ કરી આપાધાપી, હવે એશો આરામ છે મિજલસ, દેખાદેખી લગ્નવરા પર લગામ છે કોનો વારો ક્યારે આવશે. વાતાવરણમાં ભય છે વ્યાયામ, પ્રાણાયામ, પ્રભુભક્તિનો આશ્રય છે સૌને સુખી રાખજે પ્રભુ તું તો દિલેર છે બસ મારે તો પ્રભુ તારી કૃપાથી લીલાલહેર છે

अइ।

મદમસ્ત શરદની રાતડીએ આળસ ત્યાગી ક્ષિતિજોએ વિવિધ રંગોથી વ્યોમ દીધું ભરી પાંપણ પલકાવતી તારલીઓ ચંદાની દીવડી પ્રકટી શીતલ તેજ પ્રસરાવીને સમીર મંદ મંદ લહેરાયો ને વૃક્ષોએ ચૂંમી લીધું વૃક્ષો ઝૂમવા લાગ્યા પંખી માળામાં ઢબૂરાઈ ગયા આંખો ઘેરાણી, ને પાંખો સંકેલાઈ માળામાં ઘેરી શાંતિ છાઈ રહી સૂરજમુખીએ મુખ ફેરવી લીધું રાતરાણી મહેકી રહી મધુમાલતી હરખાઈ ઊઠી ને લાલ લાલ ઝૂમખે લહેરાઈ રહી બકુલ પુષ્પ થનગનવા લાગ્યા ને ઓલ્યો ચંપો તો મદમાતો જુઈ જાઈએ ગલીપચી કરી ત્યાં મધુવન ક્યારી મહોરી ઊઠી પીપળ પાન પોઢી ગયા મંદ મંદ પવન શા લહેરાતા રૂમાની હિમાની મિલનની ૠત્ મોસમનો મસ્ત મિજાજ. આંખોમાં મદ પયાલી છલકાઈ અંગે અંગ મદન છવાયો. નવવધૂ શી શરમાઈ.

લીલ

હું તળાવની લીલેરી લીલ તું કમળનું ફૂલ હું અભાગી કિનારે ચોંટી તું જલ પર ઝૂલતી ઝૂલ. સાથે સાથે, તો યે દૂર સાથી ન રંગરૂપનો મેળ લહેરીલી તું વનરાજી ને હું હરિયાળી વેલ. તું હવામાં મહેક વહેતી હું ૨ઝળતી ધૂલ સુખે દુઃખે એકબીજાની સાથે રડીએ, હસીએ, વસીએ જનમ નામે દેહ ધરીએ જેલવાસમાં ફસીએ તું કલાધરની અનુપમ કરણી હું ક્ષણજીવી લીલ.

દાવાર

તું દાતા હું માંગણ પ્રભુજી શાને એવું કરીએ આપણે એક બીજાના સખા થઈને રહીએ. હું તારો સખા સુદામો નથી અજાણ તું મુજ દુઃખથી બહુ બહુ દીધું નાથ હવે કંઈ નથી માંગવું તારો જ છું હું અંશ કહી શકું આ જગતને ગર્વથી બસ એટલું નાજુક ને નમણું અભિમાન દે શ્રદ્ધા મારી સહાયમાં વિવેક મારો ગુરૂ સુખ દુ:ખ મારા મનના કારણ નથી કશું યે ઓછું માહ્યલો ખજાનો મબલખ મારી કને ભરપુર ખાલી ખમ દુનિયા ભણી શાને તાકવું નકામ? વણમાંગ્યું તું છે દેનાર તું છે દાતારોનો દાતાર માંગી માંગીને ખોબો માંગીશ. તું દરિયાદિલ દઈ દેશે દરિયો સુખના સાગરમાં ગુંગળાઈ મરશું આખરે તો એ છે ખારો દરિયો.

દીકરી

દીકરી મારી, દેવની દીધેલી.
આભથી ઉતરી આવી,
પરી મારે આંગણ રૂમઝુમતી.
લીંપ્યું ગૂંપ્યું આંગણું મારા રમઝમ.
કંકુ પગલાં પાડતી છમ છમ
દોડતી દાદર ઉપર ધમાધમ.
પાયલ ઝાંઝર રણઝણે રૂમઝૂમ
દીવાલ ઘરની ધોળી ધફોઈ
ચિતર દોર્યા કરે સબસબ.
ફળિયામાં હસતી ખેલતી
જાણે ખિસકોલી.
ફરાકમાં બબ્બે ખિસ્સા મોટા
લખોટી, ચિંચૂકા ને કૂકા.
દુનિયાભરનો ખજાનો ભરીયો.

આંગળી છબવા ન દે એની મિલકત ને ઘર આખું માથે લેતી જો હાથ અડાડે કોઈ ઘડીમાં રીસાય, ઘડીમાં ખીજે વહાલભરી ભરાઈ બેસે ગોદે બચીઓ ભરી નવરાવી દે મુજને શું થશે માર્ડું ? જયારે દીકરી મારી પરઘેર પરણીને જાશે ?

હેયું

તારી નજર્યુંનું તીર મને એવું તો વીંધીને હાલ્યું સાત સાત રંગો ચિતરાયા, વાદળને વીંધીને ફાલ્યું નજરું ના લાગે એવા દુઃખણા લઇને શ્યામ, રંગભરી આંખોમાં લહું ત્યારથી મારા હૈયાને મેં ખોયું. વાદળની પાછળ સંતાતું, લપાતું, મેઘધનુ જ્યારથી મેં જોયું ત્યારથી મારા હૈયાને મેં ખોયું. વેશુના નાદ પર નાચે મનમોરલો, કોયલ ટહુકારે છે વનમાં કાળું ડીબાંગ ઘન ઘેરાયું આભમાં, હૈયું ન રહેતું હાથ મેં જોયું. આકાશે રંગોના વહાલપની ભીડમાં, તનડું ભીંજાતું મેં જોયું. ત્યારથી મારા હૈયાને મેં ખોયું. લથબથ ભીંજાયેલા અંગને નિહાળીને થઈ ગઈ હું તો સાવ ઘેલી દોડી હું ફળિયેથી શેરી ને પાદરમાં, નેવે શરમ લાજ મેલી

લથબથ ભીંજાયેલા અંગને નિહાળીને થઈ ગઈ હું તો સાવ ઘેલ દોડી હું ફળિયેથી શેરી ને પાદરમાં, નેવે શરમ લાજ મેલી છોગાળી નજરુંથી ઘેલું થયેલું મન, ઉષાના ઉજાસથી મેં ધોયું ત્યારથી મારા હૈયાને મેં ખોયું. મુખડાની માયા લાગી, કાનુડા જ્યારથી મેં મુંખડુ તારું જોયું ત્યારથી મારા હૈયાને મેં ખોયું.

वो हिन

આજે - અમારો સુરજ ઢળી રહ્યો છે જરા વારમાં અંધકાર ઘેરાઈ જશે હતા ન હતા થઈ જઈશું ગઈ કાલે - અમારો સૂરજ મધ્યાન્હે તપતો હતો ધોમ ધખતો હતો. બોલબોલા હતી નોકર ચાકર, ગાડી બંગલા હતા તગડું બેંક બેલેન્સ હતું બધું હતું - પણ ચેન ન હતું, અમન - શાંતિ નહોતા સંસાર વેરવિખેર થઈ ગયો પંખી માળો છોડી ઊડી ગયા અમારા જેવા ઘરડા માબાપને વૃદ્ધાશ્રમ મેલ્યા એકલા, અટ્લા, અજનબી જેવા આંખો સૂકી છે, અંતર રડે છે એક એ પણ જમાનો હતો ગાર માટીનું ઘર હતું આગળ ઓસરી ને પાછળ વાડો વાડામાં ફુલવાડી ગમાણમાં ગાય, દુઝાણા હતા ચાર પેઢીનો સંયુક્ત પરિવાર હતો આબરૂ હતી, શ્રદ્ધા, ભક્તિના બેસણા હતા સંપ હતો, સુખ ચેન હતા સ્નેહ હતો સુખી હતા, સંતોષી હતા કહા ગયે વો દિન...

નાખુદા

હું મૌનમાં રહી मान मर्याद्दामां रही એનો અર્થ એવો નથી કે હું લાચાર હતી. મારા હોઠ સીવાયેલા હતા. ભીતર સળગી રહ્યો 'તો દાવાનળ એનો અર્થ એવો નથી કે મારી કંઈક મજબૂરી હતી. આપણાં સંબંધોને ત્રાજવે તોળવાનો પ્રયત્ન તમે કરતા રહ્યા, હું જોતી રહી એનો અર્થ એવો નથી કે હું અણસમજૂ - નાદાન હતી. હું મધુરા સંબંધોના સુમનો મહેકાવતી રહી મધુકર પુષ્પે પુષ્પે જેમ રસ લૂંટી રહે એનો અર્થ એવો નથી કે અમે લૂંટારું છીએ. ચઢાવીને શઢ નાવિક નાવ હંકારી રહ્યો નાખુદા ખુદાને ભરોસે સાગર પાર કરવા એનો અર્થ એવો નથી કે અમને મોતનો ડર નથી.

મા ભોમ

પાંચ દાયકા વીતી ગયા વિદેશની ભૂમિ પર પગ મૂક્યાને વહાલો કર્યો ડોલરિયા દેશને માથે હતા દેવાના ડુંગર ડૂબી ગયા ખોરડા ને ખેતર પરાણે કરવું પડ્યું પ્રયાણ પટેલમાંથી બની ગયો પોલ મોમ. ડેડ. યપના બોલાતા બોલ તોયે સાંભરે દેશની ગલી ને પોળ. સપનામાં આવે ગીલ્લીડંડાના ખેલ ભલે ખાતા પીઝા ને બર્ગર ઓડકાર ખાઈએ ખીચડી કઢીના એ ચુલા, એ મંગાળા, એ ધુમાડા. ફંકી ફંકી મારી મા થઈ આંધળી ભેરુ સાથે વડની ડાળે ઝૂલેલા માવલી નદીમાં ધુબાકા મારેલા રંગલા ને ભવાઈના ખેલ સાથે મળી કરતા'તા ગેલ નદીના નીર મારી આંખોમાં છલકે મારા શ્વાસે શ્વાસે ભારત શ્વસે ડીઝની લેન્ડ હો કે નાયગરા બદરી કે તુલસીશ્યામ પાસે તુચ્છ ભાસે ભૂલ્યા નથી માભોમનું ૠણ જનમો જનમ માભોમનું બંધન.

वेध्ना

ક્ષયથી ક્ષીણ થયેલી કાયા, મનોનિગ્રહથી સંકોરી જેણે માયા મારી મા મુકતાને મોત ભરખી ગયું. સંસારની માયામાંથી મુકત કરી ગયું.. શિરછત્ર શા પ્રિયતાતને અકાળે છીનવી ગયું ભીંત અને છત એકી સાથે પાડી ગયું. નોધારા અમને બનાવી ગયું કલબલતું કુટુંબ કકળાવી ગયું.

પાંચીકડે રમવાની કાચી ઉંમરમાં પાંચ બાળકની માતા મને બનાવી ગયું. ખોળો ખૂંદવાની ઉંમરમાં ખોળે જવાબદારી લાદી ગયું.

જીવનની અંતિમ પળે માડી તું મૂક બની ગઈ અમીભરી માંજરી આંખો, ભાવશૂન્ય બની ગઈ લીધા દીધા કોલ, મૌન રહી, છોડયા તેં શ્વાસ શાંતિથી પ્રભુ ચરણે પોઢી, રાખીને અટલ વિશ્વાસ. અહો! નાનપણમાં મા-બાપ જેના મરતાં હશે

કહો ! પૂર્વજન્મમાં પાપો કેવા કર્યા હશે ! ભર વસંતે ઉજાડી દે બાગ, એ કાળ કેવો નિર્મમ હશે ! કૂમળી કળીઓ પર કરતો વાઘાત, એ કાળ કેવો નિર્દય હશે ! ન હતો કોઈ ખભો ખાલી, જ્યાં માથું ઢાળી રડી શકું. ન હતી કોઈ ગોદ હૂં ફાળી, આંસુ સારીં, દિલ હળવું કરું. તરફડતું રહ્યું હૈયું, હૂં ફ કાજે તડપતું રહ્યું સૂકાભઠ રણ મહીં, જીવન મુજ તરસતું રહ્યું. એ રણમહીં બનાવી મીઠી વીરડી

તાપથી તપ્ત હૈયાને શીતળતા અરપી સંસારના તાપ કલેશ સૌ સહેતી રહું ર ઇઇ ૪૮ મારા સૌ સનેહીને ધરતી રહું શીતળ છાંયડી. કર્મોની કરી નિર્જરા, સર્વ સંબંધોથી મુકત કરી તું દે તપાવવી હોય તેટલી તપાવી, કુંદન મને બનાવી દે કપરી કસોટીમાં પાર ઊતરું, એવું પ્રબળ સામર્થ્ય દે હૈયે ભારી અગણાત વેદના, સ્મિત ફરકાવવા શક્તિ દે.

ટકોરો

આપતો રહેજે આપદા, ઉગરવા હામ આપજે શું કરવા છે રાજપાટ, તારા હૃદયમાં સ્થાપજે. નથી જોઈતા ધનદોલત, સંતોષ ધન તું આપજે. માનવ છીએ, ભૂલો કરીએ, તું સજા આપજે. ભવાટવિમાં ભટક્યા કરીએ, હાથ અમારો ઝાલજે. સંસાર અસાર છે, સાચો મારગ દાખવજે. હૈયામાં હામ ભરજે, ભીતરી વિશ્વાસ જગાવજે. એક ભરોસો તારો, ચાહે તો ડૂબાડજે કે ઉગારજે. મૂરત તારી મનમોહક, મનમંદિરીયે નામ બિરાજે. લેવા આવે ત્યારે અચૂક બારણે ટકોરા મારજે.

യിളവു

છો ને ડૂબી જતાં સૌ સામટા નાવડી તો તરતી રહેવી જોઈએ છો ને વાસંતી વાયરા વાતા શીળા પાનખરે પાન ખરી જવા જોઈએ તો જ નવી કૂંપળો ફૂટશે ને ફરી વસંત આવી મહોરશે છો ને સંધ્યા પછી અંધારા ઉમટતા અંધારાને વધાવવા જોઈએ તો જ વહેલી સવારે સૂર્યના કૂમળા કિરણો ફૂટશે ને દિવસ સઘળા ઝળાંહળાં થઈ જશે

ખોજ

અંતર કેરે ઓટલે, બે ઘડી બેસી જો ને ભાઈ. અંતરનો ઓટલો એટલે શાંતિ ઘાટ. જ્યાં બે ઘડી સાવ નિરાંત અંતરને ઓટલે બેસી કરીએ મૌન છલકતી વાત. અંતરને ઓટલે કક્ત બે. હું ને મારો માહ્યલો, બાકી બીજું નવ કોઈ. બાકી થઈ જાય ડૂલ. આભ આખું વરસાવે શાંતિ કેરા ફૂલ ગાંઠો બધી ખૂલી ગઈ ને હૈયું ઝાકમઝોળ. ના રહી હવે ભૂખ કે તરસ. પિપાસા ના અરમાન ઘડી બે ઘડી બેઠા ઓટલે ત્યાં શાશ્વત શાંતિની અનુભૂતિ સઘળું થઈ ગયું. શાંત, શાંત, એકાંત એકાંત મૌનના છેડાયા સૂર મધુરા નિતાંત અંતર કેરે ઓટલે ખુલ્યા અનંતના દ્વાર. ટળી ગયા ઉચાટ જગતના થઈ ગયો બેડો પાર. થાક્યા પાક્યા જીવને દેતો તું વિશ્વાસ અંતરને ઓટલે પ્રકટ્યું, દિવ્ય કોડિયાનું તેજ અજવાળા, અજવાળા, ઝમઝોકાર પૂરી થઈ સઘળી ખોજ.

સ્ત્રીશક્તિ

સરખી સાહેલી અમે સાથ સાથ ઘૂમશું શેરીમાં સદા સાદ કરશું રે લોલ કેટલા જમાનાથી વેઠી છે વેદના આવડો જુલમ નહીં સહેશું રે લોલ ઘરખૂણે કેદ કર્યા, ઘરકૂકડી નામ દીધાં नीक्ष्या श्रो अहार त्यारे પળપળ બદનામ કીધાં એવા અપમાન નહીં પીશું રે લોલ કુળની મર્યાદા ને ધર્મોની જાળમાં રૂઢિ રિવાજ અને ઘરની જંજાળમાં કેટલા દિવસ હવે રહીશું રે લોલ આપણાં દુઃખોને હવે આપણે જ ફેડવા ટક્કર ઝીલવી છે હવે આંસુ ના સારવા વજ્જર હૈયાનાં અમે થઈશું રે લોલ સાથે મળીને અમે શમણાં ઉછેરશું સદીઓ પૂરાણા આ બંધનો તોડશું. ખળખળતી નદીઓ થઈ વહેશું રે લોલ.

મારી રીતે

જીવન જીવી લેવું છે, સારી રીતે મારી રીતે જનમથી મરણ સુધીનો મારગ हेरी हंरा२वी छे भारी रीते દિલ દિમાગમાંથી કચરો ઉલેચી મૈત્રીની સુગંધ પ્રસરાવવી છે. મારી રીતે બહુ બોલી, બહુ ચગી, મૌનની પરખ લગાવી तरस्यानी तरस छिपाववी छे भारी रीते सतत बां भो थतो परछायो संध्या टाणे નિરખ્યા કરવો છે પડછાયો મારી રીતે જીવન ચાદરના તાણાવાણા ગૂંથીને तव यरण धरवी छे अहसो अहस भारी रीते. નથી જાવું મંદિર, નથી કરવા પાઠપૂજા ઇશ્વર તને ભજવો છે મારી રીતે અંધારા ને અજવાળા રમ્યા કરે કુદરત સુરજ ચાંદ શા ચમકવું મારી રીતે आतमहीपने प्रकटावीश मारी रीते.

ទាល

મુસાફિર છીએ યારો પહોંચવાનું છે દૂર દૂર દેશ જ્યાંથી કદી પાછા ફરવાનું નથી. रीटर्न टिहिट इढावीने आव्या छी से तथी ખબર નથી તારીખની અચાનક મેસેજ આવશે. ત્યારે સ્વજનનોને છોડી તત્કાલ જવું પડશે. ધન દોલતની વહેંચણી વ્યવસ્થા સગાવહાલાને અલવિદા કહેવાની તક મળશે કે નહીં? પાછળ વળી જોવા મળવાનું નથી. ગણતરીના શાસો લખાવીને આવ્યા છીએ. છતાં વ્યસ્ત છીએ, કામકાજમાં ગળાડૂબ ભુલી જઈને કે કાળનો કાંટો ફરતો રહે છે સતત પળ પળ ગુજરતી જાય છે જિંદગી આવી પડશે અચાનક એ શુભ ઘડી निष्ठ घरे पाछा इरवानी જ્યમ સાંજ પડે પંખી ચણીને પાછું વળે છે નિજ ઝાડ ભણી.

अथानङ

પ્રિયે, તું પ્રયાણ કરી ગઈ અચાનક સાથ છોડી ગઈ અચાનક વિશાસ નથી બેસતો આમ ચાલી જશે તું અચાનક પારિજાત શો પ્રેમ તારો પાંખડીઓ ખરી ગઈ અચાનક રમત મૂકીને અધૂરી તાલી દઈ ચાલી ગઈ અચાનક બે આંગળીઓ વચ્ચેથી જળની જેમ સરી ગઈ અચાનક વાદળી શું જીવન હતું ભટકતું વીજ બની ચમકી ગઈ અચાનક તું કાળઝાળ ગરમીમાં સાવ કોરો વરસાદ બની ભીંજવી ગઈ અચાનક દિલમાં હતી તાર. જા આવે ખાલી ખૂશો પડી ગયો. અચાનક જિંદગીમાં એક આધાર હતો. તારો.. સહારો કિનવાઈ લય. અચાનક નરગી સ્વપ્નોથી ભરેલ. દુનિયા ઉજડી ગઈ અચાનક હજી અમર આશા ઉરમાં ફરી આવી મળશે તે અચાનક જીવનના કોઈ અણજાણ ત્રિભેટે વેરાન રસ્તે ભેટી જશે હું અચાનક

પરમાનંદમ્

નિભાવવું

રાત્રિનો પડદો હટાવી જોયું
કલરવ કરતી આવી સવાર
પૂછ્યું મને - હું આવું ?
મેં હસીને આવકારી કહ્યું હા આવને!
હસતી હસતી એ દોડતી આવી.
મને વળગી પડી
એનું નામ હતું જિંદગી
સાથે સાથે લાવી હતી
પાંચ પગથિયા પ્રેમના
જોવું, ગમવું, ચાહવું, પામવું.
આ ચાર પગથિયાં બહુ સહેલા છે.
સૌથી અઘરું છે પાંચમું પગથિયું નિભાવવું.

ચાલ્યાં

શ્વાસોનો સામાન લઈને ચાલ્યાં આખે આખો આકાર લઇને ચાલ્યાં અમે અમારી જાત લઇને ચાલ્યાં ખુદને ભૂલી પડછાયાથી પ્રીત કરીને પડઘાનો આધાર લઇને ચાલ્યાં. અમે અમારી ભાત લઇને ચાલ્યાં. રસ્તો ખૂટ્યો, એકાકી પગલાં ખૂટ્યાં ટહુકાનો આભાસ લઈને ચાલ્યાં. અમે અમારી વાત લઇને ચાલ્યાં. ગામ કયું ને ગલી કઈ! ઘર કયું ? આંસુનો આભાર લઇને ચાલ્યાં. અમે અમારી ન્યાત લઇને ચાલ્યાં. જીવતરની જાતરાનો ઝીણો છે થાક સપનાંનો વ્યાપાર લઇને ચાલ્યાં. અમે અમારી રાત લઇને ચાલ્યાં.

મુક્તિ

એક પાંદડું જીદે ચડ્યું, થયું નિજ પરિવારથી જુદું ઝાડથી છુટું પડીને એ પાંદડું, ખૂબ હરખાય છે. હાશ! છૂટ્યા હવે આ ભીડથી, મનથી એ મલકાય છે. વાયુ સાથે વહેતું વહેતું, આમ તેમ લહેરાય છે. સૃષ્ટિ બહારની ખૂબ સુંદર છે, મન મનમાં સંતોષાય છે. ઝાડ પર રહ્યાં ચિપકીને ત્યાં આમ ક્યાં રખડાય છે. ત્યાં તો બીજાઓ મારી સાથે રોજ અથડાય છે. અહીં તો વાયુ સાથે મજેથી ઊડીને જવાય છે. ને ઝરણાની સાથે ખળખળ ગીતો મજાના ગવાય છે. પાણી સાથે ઉછળતાં ને કૂદતાં એ મલકાય છે. પણ સુખ ક્ષણભંગુર છે એ એને ક્યાં સમજાય છે. ઝરણામાં વહેતું વહેતું જ્યારે એ કિનારે પહોંચી જાય છે. જાનવરોના ખર નીચે જ્યારે ખૂબ રગદોળાય છે. પીડાથી કણસતું એ હવે ખૂબ પસ્તાય છે. ઝાડ સાથે જોડાયેલા હોવાનું મૂલ્ય એને સમજાય છે. આઝાદી વહાલી લાગે પણ મોંઘી માબિત થાય છે સંયુક્ત પરિવાર બંધન છે, પણ જીવનનો સાચો પર્યાય છે. હઝારો વર્ષોથી વિખૂટો પડેલો જીવ કરી બ્રહ્મસંબંધ જોડવા અકળાય છે.

अ२भान

જાતી જિંદગીના સમ હવે ના અભરખા. ના અરમાન ભટકી ભટકીને ભવાટવિમાં ભટક્યાં હવે ખેતરવા દોડવું દોહ્યલું બે હાથનું છજું કરું ત્યારે ભળાય કશું હવે દેખવું યે કેટલું ને શું? ઓઢ્યું પાનેતર ને માથે મોડિયો છોડીને પિયરનું પાદર કંકુ પગલાં પાડ્યાં સાસરિયામાં સંસાર જાણે રળિયાત જુવાનીના દિવસો વીતી ગયા પળવારમાં ઝગમગતા'તા બત્રીસ કોઠે દીવા સુખના ઝાંઝવાને પકડવા દોડ્યા કંઈ દોડ્યા ત્યાં શાંતિના હરણાં હણાયાં હૈયાની પ્યાસ રહી ગઈ અણછીપી સોનેરી સપના રોળાયા. જીવતર ને જુગટું બંને સાવ સરખા જ્યાં હારીને બમણું રમાય આયખું જશે પળવારમાં કરમાઈ રહી જાય એની સુગંધ એવું જીવતર જીવ્યાના ઓરતા તાજી જિંદગીના સમ હવે ના ઇચ્છા, ના અરમાન

સમજણ

જીતીને ઝૂકીએ ને હસીને રહીએ. સંબંધોને સોનાના વરખથી નહીં પણ હૈયાના હેતથી શણગારીએ કોઈ પ્રીત, કોઈ રીત કોઈ સાથ, કોઈ સંગાથ નિભાવીએ ના વિચારવું બહુ જિંદગી વિષે જેણે આપી હશે તેણે કંઈક તો વિચાર્યું હશેને? દુઃખ આપ્યું, તો ખભા કેટલા મજબૂત હશે. કેટલો ભાર કોણ ઝીલી શકશે, એ વિચાર્યું હશે ને? હસતા રહીએ, હસાવતા રહીએ દિમાગ ભલેને હૃદયથી બે વેંત ઊંચે હોય. પણ હૃદયથી બનતા સંબંધો બધાથી ઊંચા હોય. લીલેરું પાન સૂકું થયું ડાળેથી, તૂટતું રહ્યું, હંમેશા કંઈ ને કંઈ ઘટતું રહ્યું, જોયા અગણિત સંબંધો દુનિયામાં દરેક સંબંધમાં કંઈક ખૂટતું રહ્યું, શોધતું રહ્યું મન ખુલ્લું આસમાન પંખી પીંજરામાં આમતેમ ઊડતું રહ્યું, ઊગાડ્યા અનેક ફૂલ બગીચાનાં ભ્રમર આવીને રસ ચૂસતો રહ્યો. સંબંધો બંધાય છે સ્નેહથી વિકસે છે વહાલથી પણ સચવાય છે માત્ર સમજણથી

ઉગારો

શબ્દોનાં ફૂલડાં ઊગાડવા છે ખુશ્બૂની ગઝલો ગજવવી છે. વ્યોમની શતરંજ ચોમેર પાથરી ચંદ્ર સૂરજ સાથે માંડવી છે ગોઠડી વગાડવા ઢોલ, શરણાઈ, ત્રાંસા આંગણે રૂડો અવસર આવિયોજી બંધ કરી દ્વાર સૌ દર્દના સુખની છોળો ઊડાડવી છે. ઝાકળના બૂંદો વહેલી સવારમાં જાણે પર્ણો પર મોતીડાં ચમકેજી સિંદુરવર્ણી સાંજ મદહોશ વાદળોએ પાંપણમાં પાણી છૂપાવ્યું વણ પૂછ્યે તરસ બુઝાવશેજી પંખી મધુર ગીતો ગુંજેજી લહેરખી એક આવી હળવી પવનની અંગેઅંગ સ્પરશ એનો માણુંજી ફૂલડાં મલક્યા ને ભ્રમરો ગૂંજ્યા. મધુમાલતી મહોરીજી સંધ્યા ટાણે - વાટ જોઈ બેઠી ક્યારની માહેબજી હળવે હાથેથી ઉપાડી લઈ ઉગારશોજી.

વસુદૈવ કુટુંબકમ

આનંદસ્વરૂપ પરમાત્માએ સૃષ્ટિનું સર્જન કર્યું. વિવિધ રચના કરી અનેક રસ લેવાને શિવ થકી જીવ થયો એ જ આશે પહાડ-નદી ઝરણા-વૃક્ષ પશુ પંખી સૌ પર કુદરતની મહેર અને રચી માનવજાત પ્રભુ તું જગતનો તાત અને ધરતી માત વસુદૈવ કુટુંબકમ એ મંત્ર આહાર નિંદ્રા, ભય મૈથુન એ સૌમાં સમાન પણ એ સૌથી એ ઉપર ઊઠે માનવજાત રોટી કપડાં, મકાન એ પાયાની જરૂરિયાત ધરતી માતા જીવનદાત્રી કણ વાવો મણ આપે ખેડૂત જગતનો તાત પશુ પંખી કુદરતી અવસ્થામાં જીવે ન ઘર શણગારે, ન દેહ સાજ-શણગાર.

શો વાંક?

ભગવાન, આવડો તે કઈ જુલમ કરાય ઘરડા માવતર બેઠા હોય ને કાંધોતર દીકરાને ઉપાડી તું જાય? એના પરિવારનું શું નવી નવેલી પરણેતરની પીડાનો-ન આવ્યો જરા વિચાર? ને નિર્દોષ પશુ સમા બચાડા બાળકોનો શો અપરાધ? આવો નિર્દય તું શિદને થાય? તારે ભરોસે લંગાર ઉપાડ્યું મઝધારે નાવડી તું ડૂબાડી દે. ને કાંઠો દૂર રહી જાય. ન આ પાર ન પેલે પાર અધવચાળે - જળબંબાકાર ટેનનો કે પ્લેનનો અકસ્માત સર્જાય ને કંઈ કેટલાંયે એક્સીડન્ટમાં મરી જાય. ફટપાથ પર કોઈ ગાડી ચડાવી દે. રાહદારીનો શો વાંક? તું છે દયાનો સાગર કરુણાનિધાન. આવું અવળું કેમ? ન્યાયની દેવીની આંખે છે પાટો ને પલ્લા બે સરખા નથી તોળતા કંઈક તો વિચાર કર, રહેમ કર.

પરપોટો

મેં તો કોરા કાગળ પર ફક્ત 'ક' લખ્યો ત્યાં તો આખી બારાખડી લખાઈ ગઈ. શું આ સઘળું મેં લખ્યું ? મારી હેસિયત કેટલી? જાણે રેત પર પાગલ સમીરે લખ્યું. મા સરસ્વતી તો લુપ્ત થઈ ચૂકી છે. સૂકી નદી છે. પણ ગુપ્ત ઝરણ વહેતું હશે પાતાળમાં જે વ્યક્ત થતું હશે લખાણમાં સઘળું લખાવ્યું હશે તેણે નરસિંહ, મીરાં ને અખા પાસે અગમનિગમ ને જ્ઞાનની વાતો સરળ, સાદી, સહજ રીત અટલ વિશ્વાસની એ જ હોય ફ્લશ્રુતિ આપણે તો બસ વર્તુળ મોટું કરતા ગયા. કલમ લઈ કાગળ પર ચિત્રામણ કરતા ગયા. ટોચ પર પહોંચવાની અપેક્ષાએ. કેન્દ્ર છૂટી ગયું. - ફૂટી ગયો પાંળેલો પરપોટો પ્રતિષ્ઠાનો ને આપણું હોવું ન હોવું થઈ ગયું.

શોકાંતિકા

તું હતી મારા કુંડાની મધુમાલતી ખીલી ઊઠતી મદમાતી પવનની લહેરખીથી હસી પડતી ને જરા જરામાં ગીત ગણગણતી

મારા ગુસ્સાને તું પી જતી મનના ભાવોને કળાવા ન દેતી હરીભરી મારી ફૂલવાડી હતી એક તારી હાજરી થકી

> અચાનક કોઈ અદૃશ્ય હાથે એ પાંદડી ચૂંટાઈ ગઈ હૈયું મારું નંદવાઈ ગયું અને શેષ રહ્યો હું અવશેષ સમો એકલવાયો, ઝૂરતો

ઝલક તારી પામવા ઝંખું ના તને મળી શકું કે તું ના મને મળી શકે દૃદયના ઝખમો લોહી નીંગળતા કેવી આ શોકાંતિકા.

જોડી જામી

તું ઘનશ્યામ કનૈયો હું રૂપાળી રાધારમણી રંગે, રૂપે, સ્વભાવે ભિન્ન તો યે આપણી જોડી જામી.

તું સૂરજ મહ્યાન્હ કેરો હું ચાંદની શરદની તેજ તિમિરની કુદરડી તો યે આપણી જોડી જામી.

તું આગ હું પાણી મિજાજ છટકે ઘડી ઘડી સળગે પહેલાં હું બુઝાવું એટલે આપણી જોડી જામી.

તું ફિલ્મી સંગીતનો રસિયો હું રસિયણ રસિયાની આપણે બંને મિજલસના માણસ તેથી આપણી જોડી જામી.

તું સંભાળે ધંધોધાપો હું સંભાળું પરિવાર એક બીજાના પૂરક આપણે તેથી આપણી જોડી જામી.

ઓળખ

ગાત્રો લાગ્યા ગળવા ને શરીર વાએ લીધું જકડી શ્વેત થયા કેશ સઘળા. મોંમાં આવ્યું ચોકઠું. ચશ્મા વિણ ના દેખાયે કશું ને કાને સંભાળય ઓછું. એક જમાનામાં જે સૌને સહાય દેતો તે આજે લાકડીનો સહારો લેતો બીજા શું કહેશે ? જગત ચિંતા કરી કરી જીવ્યો. વટવ્યવહાર જાળવવા મથી મથીને મથ્યો અન્યને રાજી રાખવા નિજ ઓરતા અધ્રરા રાખ્યા સગાવહાલાને ખૂબ ચાહ્યા જાતને ચાહવાનું ભૂલ્યો. વનવગડો વટાવી દીધો પણ વૃક્ષો ગણવા ભૂલ્યો. બાગમાં ફૂલ છોડ વાવ્યા. મહેક માણવાનું ચૂક્યો. સંસાર અસાર છે. ઓળખી લીધો. ખુદને ઓળખવું ના સૂઝ્યું.

ગોવિંદા આલા...

ટી. વી. ઉપર જાહેરખબર આવી છે કૃષ્ણ ખોવાયાની. आपण यानां पाहिलत का? તો ચાલો શોધીએ -શ્યામ શરીર, પીળી ધોતી જેના વિરહે ગોપી ઘેલી નંદ ઝૂરે, યશોદા ઝૂરે ગોકુળિયાની ગાયો ઝૂરે માથે મોરપિચ્છ, મુરલી ધારી નટવરનાગર, વ્રજાવિહારી, કયાં જડશે ? ગ્વાલ બાલ સંગ ખેલતો હશે કે ગૈયા ચરાવતો હશે મધુવનમાં? રાધા સંગ રાસ રમતો હશે કે મિત્ર સુદામાને મળવા ગયો? (જો કે વાવડ મળ્યા છે કે માધવ કયાંય નથી મધુવનમાં) કેવો છે એ ? -મહી માખણનો ચોરનાર, ગોપીને રંજાડનાર ગોપી વસ્ત્ર હરનાર, દ્રૌપદી ચીર પૂરનાર અર્જુન રથ હાંકનાર, સુદર્શન ચક્ર ધારનાર દુષ્ટોને સંહારનાર, ભકતોનો તારણહાર કુરૂક્ષેત્ર મોજાર, ગીતાનો એ ગાનાર तदात्मनं सृजाम्यहम् नो એ ખાતરીદાર. તને કયાં શોધીએ ઓ શ્યામ ? तुं छीपा है कहाँ? ગોપીઓના વૃંદમાં કે ગોકુળની કુંજ ગલીનમાં મથુરાના મહેલમાં કે સોનાની દ્વારિકામાં?

મંદિરમાં છુપાયો છે તું ? કે પછી નાથદ્વારામાં બિરાજે તું થઈને શ્રીજી સ્વરૂપ? ભકત દૃદયમાં સમાયો છે તું? કે ભકતોથી દુભાયો છે તું? નટખટ કનૈયા છુપાવા માટે તું છે ભારી બદનામ મહાચાર તું મહા શાહુકાર, જ્યાં હોય ત્યાંથી ઝટપટ ખબર આપ ચટપટે છે ચિત્ત અમારું ઓ ચિત્તડાના ચોર. તને કંઈ કહેશું નહીં, વઢશું નહીં, માખણ મીસરી ખાવા દઈશું, માંકડાને ખવરાવવા દઈશું ખાંડણીએ બાંધીશું નહીં ઓ દામોદર ગાયો ચરાવવા મોકલીશું નહીં - બસ! ફકત જશોદા નહીં, ઝુરે છે સમગ્ર માતુકુખ, ફકત પ્રિયતમા રાધા કે સોળ સહસ્ત્ર ગોપીઓ નહીં વરવા, વધાવવા આતુર છે, સમગ્ર ભકત પરિવાર સત્કારવા, પોંખવા આતુર છે, સમગ્ર માનવ જાત. તારા ગુણલાં ગાઈશું, તુજને સમર્પિત થઈશું तारुं वयन पाणी अताव शरणं मां प्रपद्यन्ते। કાયાની કાચી મટકી અધ્ધર દોરડે રહી છે લટકી લાલા આવીને શીકાં ફોડ માવા મમત્વ. મદ અહંકારની ગાંઠો છોડી દહીં દૂધ (માયા-સંપત્તિ) લૂંટાવી દે ઓ દાણી અમે ગાઈશું -'ગોવિંદા આલા રે આલા મટકી સંભાલ બ્રિજ બાલા' મન મૂકીને નાચીશું નંદ ઘેર આનંદ ભયો, જય કનૈયા લાલકી હાથી ઘોડા પાલખી, જય કનૈયા લાલકી

વાંક

બળી જશે લાડકા, ઠરી જશે રાખ તારી ખુમારી, તારી પાસે રાખ જીવી લે જિંદગી, મોજ મસ્તીની તારી અક્કડ તારી પાસે રાખ રોપી દે પ્રેમનું તરૂ હેતનું ખાતર એમાં નાખ ઉગશે ફળ મધ ભરેલું વિશ્વાસના મોઢે એને ચાખ માનવતાની બનાવ શાખ. हरियो अनशे अही तोझानी ધીરજની નાવ તું હાંક ખુલ્લી આંખે તું દુનિયા જુએ ક્યારેક તો ભીતરે તું ઝાંખ આપી છે તને હોંમલાની બે પાંખ શ્વાસ આપ્યા પણ જીવે નહીં એમાં ઇશ્વરનો શું વાંક

પંચતત્ત્વ

લે બાઈ, પરણ્યાને પાંચ વરસ થયા, હજુ સુધી એક જણ્યું નથી? એક દીકરો તો જોઈએ જ ને? વાસ નાખવા ઘડપણ પાળવા. આ જીન્સ ને પેન્ટ પહેરો છો તે જરા યે શોભતું નથી. જરા ઢંગથી સાડી પહેરવાનું શીખી લે આખો દિવસ ઘરફુકડી થઇને બેસે છે. ભણેલી છો. મોંઘવારી છે. કેરિયર બનાવ, કમાઇને ઘરમાં ટેકો દે ઓફિસમાં પ્રમોશન ઉપર પ્રમોશન મળે છે તે જરૂર બોસને ખુશ રાખવો પડતો હશે. હજુ સુધી જેઠજેઠાણીનો જમેલો છે. જુદારૂ કરી લેવું જોઈએ ને! શો જવાબ આપવો આવા સંકુચિત પંચાતિયા માણસોને! શું ખાવું, શું પહેરવું, કેમ બોલવું, કેમ ચાલવું. મનની મરજી મારી હું કઠપૂતળી નથી. કે બીજા નચાવે તેમ નાચ્યા કરું. જેવી છું તેવી હું મારા વરને ગમું છું. જેવી છું તેવી હું મને ગમું છું. હું એક સ્રી છું. જીવતું જાગતું અસ્તિત્વ છું.

તું

નમું નારી, નારાયણી છે તું વંદુ વારંવાર, જગજનની છે તું.

પિતાની પ્યારી પુત્રી તું, વીરાની વહાલી બેનડી તું પિયરઘરનું પારેવું તું, પતિઘર પરવરતી તું.

સીતા, સાવિત્રી સમી શાણી તું, સાસ સસુરની કરે સેવા તું ઘરની દાસી, ભાજ્યેષુ માતા તું, કામગરી, કામણગારી તું.

સૈયાની શૈયાસંગાથીની તું, સંસારે સહધર્મચારિણી તું સાસરવાસ શોભાવે તું, કુળવધૂ કુટુંબતારિણી તું.

મોંઘી મીઠી માવડી તું, તું પાળે, પોષે, પય પીવડાવે તું હૈયાના હેતે પારણું ઝુલાવે તું, જગ પર શાસન ચલાવે.

તું બ્રહ્મા, વિષ્ણુ પણ તું સર્જન, પાલન કરતી તું નથી નિર્બળ, અબળા તું સમર્થ કિતશાળી સબળા તું.

સર્વ જગતમાં વ્યાપક તું, અંબા તું, જગદંબા તું પરમપાવની પતિતોધ્ધારણ તું, સંસાર સાગરે તારણહારણ તું.

> વંદું વારંવાર જગજનની છે તું, નમું નારી નારાયણી છે તું.

निरंतर

બાજે બાજે રે અંતરનો તાર ઝીણું ઝીણું મૂક જંતર જાણે રણઝણતું નુપુર. મેહુલો રીઝવે ધરતી ને અંબર સજાવે નવલા શણગાર નવા નવલે અવતાર જીવ ભમ્યા કરે દિગદિગંતર વાઘા બદલ્યા કરે વારંવાર

અગણિત છોને ઊઠે બવંડર ગણકાર્યા વિના નડતર ઊંચે આકાશે ઊડવાનો નિરધાર હામ હારવી ના સદંતર

તું ને હું વચ્ચે ક્યાં અંતર જીવ ને શિવ વચ્ચે ના પટંતર પ્રભુ નામ જપવું નિરંતર હું તારો, તું મારો, ભવોભવંતર

તે

પ્રણમું પ્રભુ પરમશ્રેષ્ઠ માનવ જન્મ આપ્યો તેં, પૃથ્વી પટે, ભારત ખંડે, જયાં સંસ્કૃતિદીપ પ્રકટાવ્યો તેં લખચોરાશી ફેરા ફરતાં, માનવદેહ મનોહર આપ્યો તેં, પંચેન્દ્રિયો આપી, પરિપકવ નીરક્ષીર વિવેકબુદ્ધિ આપી તેં.

મા બાપ આપ્યાં, કુટુંબકબીલો બહોળો આપ્યો તેં, નામ આપ્યું, બેનડ બંધુ, પરમ સખા પણ આપ્યા તેં. પ્રિયતમ આપ્યો, પરિવાર સમ મિત્ર મંડળ આપ્યું તે, ગુણલા તારા ગાવા, ગરવા ગુરુજન આપ્યા ગોવિંદા તેં.

સંપત્તિ આપી, સુખ સાહાબી સર્વ આપ્યાં તેં, સબળ, સમર્થ બનાવ્યા, સદ્દબુદ્ધિની ભેટ આપી તેં. દુર્ગમ દુર્ઘર્ષ આ સંસારે, વિષ ને અમૃત પ્રકટાવ્યા તેં, અમૃતકૂપ અમ અંતરમાહીં જ છુપાવ્યો-ગોપાવ્યો તેં.

સુગંધ પામવા, કસ્તુરી મૃગ સમ, વનવન દોડતાં કરી દીધાં તેં, માયાના આવરણ રચી, અંતરપટ ધરી દીધો તેં. આરપાર નીરખવા, આતમ દૃષ્ટિ પણ આપી તેં, ઊંડા અંધારાને વિદારવા, પરમજ્યોતિ જલાવી તે.

(અહીં વ્યાકરણની ભૂલ કરી બેઠી. પ્રયાણ કરવું હતું 'તેં' તરફ. પણ અટકી ગઈ બીજા પુરૂષ સર્વનામ-કર્મણિપ્રયોગ-તેં-પર. કેટલું અઘરું છે ત્રીજા પુરૂષ સર્વનામ 'તેં' તરફ જવાનું ? પ્રામાણિકતાથી ભૂલ કબૂલી, સુધારવી જ રહી. સુધારી લીધું વધુમાં 'તેં' રચીને.)

મથામણ

ભવસાગર પાર ઉતરવા મથામણ ભારે તરણું લઈ તરવા ગઈ. હાથનું કરી હલેસું, હૈયે હામ ધરીને મઘદરિયે ઝુકાવી દઈ સામે કાંઠે પહોંચવાના ઓરતા તરતા તરતા હાંફી ગઈ ઘેલી દીવાસ્વપ્નમાં રાચતી રહી આ કાંઠેથી પડતું મેલ્યું આખે આખી તૂટી ગઈ માહીં પડી મહાસુખ માણવા ન ઘરની ન ઘાટની રહી હાલક ડોલક થાતી લક્ષ્ય ચૂકી, મંજિલ ક્યાંથી સાંપડે એ ડહાપણ ડહોળાઈ ગયું.

ભ ગ વ આન ભૂમિ ગગન વાયુ આગ,નીર પૃથ્વી આકાશ હવા અગ્નિ,પાણી પરમાનંદમ્

નજરાણું

પ્રભુ સદા રમતા રહેવું બનીને તારા હાથનું રમકડું તું જે રીતે રમાડે એ રીતે રમતા રહેવું રમત તારી. રમનારો તારો હાર જીતનો તું ન્યાય કરનારો દૂર દૂરથી સુણાય બંસી કેરા સૂર લાગે છે મધુવન સાવ ઢુંકડું જમનાજળમાં સ્નાન કરું ને ગવન ગગનમાં લહેરાવું શ્વાસે શ્વાસે, પ્રાણે પ્રાણે તને શોધવા ઝંખું પણ તું ને હું ક્યાં છીએ નોખાં? અંતરમાં જઈ ઝાંખું કોણ પોતાનું કોણ પરાયું જનમ જનમના સંગાથી, આપણે આપણાં ભાથી મારા ગૂંજન મહીં રવ તારા જંતરનો ભવ ભવથી ભટકું, તુજને મળવા આતુર રસ્તો તારો, પગલાં મારાં, ખૂંટે ના અંતર હું મીઠા જળની માછલી તું દરિયો ખારો ઉસ તો યે તારા મિલન કાજે તડપું. નદીઓ થઈ સદીઓથી વહેતા રહેવું. હામ હૈયામાં ભરીને, ગાવું મજાનું ગાણું આઠે પહોર આનંદ આનંદ એ મારું નાણું રામ રસમાં રાતા માતા રહેવું એ મહા મોંઘું નજરાણું.

છો ને...!

જિંદગીની સફર ખેડવી છે હામથી છો ને હોય અતિ વિકટ આગળ ને આગળ ધપવું છે. છો ને કંટક, કંકર ચૂભે. સુમનોની સુગંધને શ્વાસમાં ભરી લેવી છે. છો ને એ પછી કરમાઈ જાય. વસંત શા સદા મહોરતા રહેવું છે. છો ને પાનખર બીક બતાવે હસતા રહેવું છે, મસ્તીમાં જીવવું છે. છો ને દુઃખના ધાડા આવે ગમને ગમતીલા કરી લેવા છે છો ને ઝખમો ઝમઝમ ઝમે શબ્દોના રંગબેરંગી સાથિયા પૂરવા છે. છો ને આંસુઓની શાહીથી લખવા પડે કોરા કાગળ પર કવિતા અવતારવી છે. છો ને કાફિયા કે મત્લાની ગમ ના પડે.

વચસ્કો

શીળી છાંય તળે મળે સૌ વયસ્કો અહીં ભાથું અનુભવનું જીવનભરનું વાગોળતા, લહાણ કરતા. એકાકી કે સજોડે અહીં વિતાવતા શેષ જીવનને વિશ્રાંતિ, નિર્દોષ આનંદની અનુભૂતિ માણતા.

વાંચન, ધ્યાન, મનન, સત્સંગમાં સમય ગાળતા સાત્ત્વિક વાતાવરણે, દૈવી મુદા માણતા લાભે છે અહીં દિવ્યતા, પરમતા, અણીશુદ્ધતા પ્રજ્ઞા પારમિતા ફળે જીવનમાં, સાકારતા બુદ્ધતા

વિધ વિધ પરિવારના, વિધ વિધ પરિસ્થિતિના સઘળા હળી મળી રહ્યા, ત્યજીને ક્ષુદ્રતા પરિવારથી ત્યજાયેલા તરછોડાયેલા યા ભાગ્યથી લાચાર દીનજનો વિતાવવા ચાહે શેષ જીવન, સહચારથી વિસામો હાર્યા, થાક્યાનો ઉપચાર એકલતાનો વાનપ્રસ્થાશ્રમને આનંદથી માણતા

તસવીર

આમ અચાનક!
તમે વર્તમાનમાંથી ભૂતકાળ બની જશો
બધા સંબંધો એક ઝાટકે ભૂંસાઈ જશે
તમારી સાથે જોડાયેલી સર્વ લાગણીઓના તાર
એક સામટા તૂટી જશે.
સતત પ્રવૃત્તિમય રહેતા હતા તમે
તમારી સઘળી પ્રવૃત્તિઓને પૂર્ણવિરામ લાગી જશે.
હમણાં સુધી દષ્ટિ સમક્ષ ખુદ હતા
હવે તસવીર બની દીવાલ પર ટીંગાઈ જશો.
શું એનું નામ કુદરતની કળા છે?
આ કળા સદા અકળ જ રહેશે ?
સ્વજન મટી પિતૃ બની જાય
એવી કુદરતની થપાટના
સોળ હૈયા પર પડે તે
કદી રૂઝાઈ શકે ખરા ?

તે

અગમનિગમના આટાપાટા, અગમ અગોચર રાખે તે, ઉખાણાં અળખામણાં લાગે, કોયડા અણઉકેલ રાખે તે.

ચિત્રગુપ્ત થઈ ચોપડા, સર્વના ચોખ્ખા રાખે તે, જેમને સર્વથા યોગ્ય જે, તેહને તે સમે પહોંચાડે તે.

આંકડાની રચી ઈન્દ્રજાળ, રમત શૂન્ય ચોકડીની માંડે તે, હું જીતી, તું હારીની ખટપટમાં ખૂંપાડી રાખે તે.

ગંજીફો આપી બાવન પાનાનો, રમતું માંડી આપે તે, રમત રમવા છૂટો દોર, પણ બાજી સૌની બેઠો ગોઠવે તે.

તાળાં સૌ આપણને આપે, કૂંચી પાસે રાખે તે, મીંડાં આપણે ચડાવતાં જઈએ, એકડો ઊડાડી મૂકે તે.

તિનકા ચુનકર મહેલ બનાવીએ, હંસો ઊડાડી મૂકે તે, જનમમરણની બાજી અકળ, ઢ ઇઇંક ઝર હાથમાં રાખે તે

મેઘલી રાતે

વીજ ચમકે વાદળ ગગડે પહેલા વરસાદે ધરતી ભીંજે મદમસ્ત સુગંધ માટી મહેકે ઝરણાં ખળખળ વહે મોરલાનો ટહુકો વનમાં ગાજે ભીંજે તનમન નાચે હૈયું એ સમયે તારી યાદ આવે સહિયર વૃક્ષોની હથેળી સમા પાન પર ઝાકળબિંદુ ઝળકે સૂર્યોદય સમયે જાણે મોતીબિંદુ હીરાકણી એનું અસ્તિત્વ મીટે સૂર્યોદય સમયે એ પહેલાં એને માણી લઈએ સૂરજમુખી ખીલે કમળો ખીલે ભમરો મદમસ્ત થઈ ગુંજે વસંતના આગમને કોયલ ટહૂકે આમ્રમંજરી મહેકે પ્રેમભીના હૈયા ઝૂલે પાનખર આવે એ પહેલાં ઝૂલી લઈએ, જીવી લઈએ.

પરમાનંદમ્

જીવનમંજિલ

ચાંચમાં ચાંચ પરોવી હાથમાં હાથ પરોવી આંખોમાં આંખ પરોવી મારા સપના બની આંખમાં અંજાયો તું. આંખમિચોલીની રમત રમે તું ક્યાં ક્યાં શોધું હું તને રાતદિન ઘૂમું રઘવાઈ રઘવાઈ તારી સંગે રમવા, ભમવા, જીવવા તારામાં ખોવાઈ જવાની ઝંખના જાગી જીવનસરિતાની નાવમાં બેસીને ચાર હાથે હલેસા મારીશું? નિરંતર કિનારાની શોધમાં નીકળી પડીશું. પ્રેમના પુષ્પો ખીલવીશું. અનેરી ફોરમ ફેલાવી શું ચાલ સખા હળી મળી લઈએ જીવી લઈએ હાથમાં હાથ ઝાલી એકમેકના સથવારે જીવન મંજિલ સર કરી લઈએ.

કોલ

ખૂંટ્યું અંજળ પાણી, ખૂંટી લેણદેણ પાંખો આવી, ઊડી ગયો તું જઈ બેઠો અજાણ્યે દેશ. ના કોઈ મેસેજ ના વોટ્સ એપ તારા વિના ઓ જીવનસાથી જીવવું કપરું કપરું લાગે ફાટેલા જીવતરને કેમ કરી સીવવું નંદવાયેલા સમજાાના શૂળ ડંખે તું સરગાપરનો વાસી હું રહી ગઈ અંતરિયાળ બંધ બારણે રોઈ રોઈ આંખો રાતી પગલાંના ભણકારા વાગે મીટ માંડી બેઠી રસ્તો રહું તાકી જીવતર શે ખૂટશે? તારી ખોટ શે પુરાશે? કેમ વિસર્યો સાથે જીવવા મરવાના કોલ!

ગાફેલ

ઘડપણ આવ્યું અણગમતું બચપણ દઈ દે મનગમતું સરી ગયું નિર્દોષ બાળપણ ઢીંગલા ઢીંગલીની રમતમાં કરી લેતા રમતમાં અંચાઈ મનમાં ન'તી પ્રવેશી ખંધાઈ ભમરડા ને ગીલ્લી દંડા, મોઈ ક્યારેય નહોતી પારકી પટલાઈ

થાકીને માતાના પાલવમાં પોઢી જતા માથે મમતાભર્યો માનો હાથ ફરતો પિતાના ખભે ઘોડો રમતો.

લડીએ ઝઘડીએ, ઘડીમાં કિટ્ટા. ઘડીમાં કરી લેતા બુચ્ચા. નહોતી પ્રદૂષણની કાળી છાયા લપેટમાં ન હતા ના મોહમાયા. ગાફેલ રહી પ્રમાદમાં જુવાની દીવાની દીધી ગુમાવી. હવે પસ્તાવો કર્યાથી શો ફાયદો?

દરવેશ

અલખને ઓટલે બેઠો દરજીડો જાત જાતના સીવતો પહેરવેશ ખમીસ, ઘાઘરો પોલકું ને ફરાક પૈસા પડાવતો જેવો ઘરાક બેઠો બેઠો તાકા ને તાકા વેતરતો ગજ કાતર લઇને હાથમાં કાપડ માપતો જાય, કાપતો જાય. માપ પરમાણે વેતરતો જાય. અલખને ઓટલે બેઠો એક દરવેશ જીવડાંને પહેરાવે જાત જાતના વેશ. જાત પરમાણે, કરમ પરમાણે અલગ અલગ કિંમતના પહેરવેશ કાવે કે ના ચાલે ના મરજી લવલેશ એના સીવ્યા પરમાણે પહેરવા વેશ એના નચાવ્યા નાચવું એवा ने એवा पाछा वाणवा श्राती वेण મેલા કર્યાં તો નહીં રહે કોઈની ખેર ફરવા પડશે ફરી ફરી ભવફેર ચિત્રગુપ્તનાં હિસાબમાં ના ફેર રતિભાર કુદરડી કરવાથી છો ને ચડે કેર કરમ ભોગવવા પડે બની લાચાર વેઠવાનો ભાર બની મૂંગામંતર દૂર દૂર બેઠો બેઠો જોયા કરે ખેલ. એ જંત્રી કરમોના લેખાંજોખાં મેળવે તાલમેલ રમતનો એક દાવ જેવો પૂરો થાય નાટક રંગમંચનો પડદો પડી જાય. કરમ પરમાણે નવો આપશે અવતાર नवो परिवार नवो अवतार ફરી જેવો આવશે અવતાર.

સમજણ

ષષ્ઠિપૂર્તિની ઉજવણી हवे बेवी पडशे निवृत्ति ઓફિસમાં સાહેબ થઈ સલામ ઝીલતો ઘરનો મોભી, વટહુકમ શિરોમાન્ય ગણાતો. કાલથી ઓફિસે જવાનું નથી. સલામ કોઈ ભરવાનું નથી. ઘરમાં - વટહુકમ ચાલવાનો નથી. બાથરૂમમાં. જમવામાં હવે પહેલો નંબર નહીં લાગે. ચૂપચાપ બેસી રહેવાનું. ડબડબ નહીં કરવાનું. એક ખૂશે પડી રહેવાનું. પેન્શન પર છે જીવવાનું. જે ભાણામાં પીરસે તે જમવાનું. શ્રીમતીજીએ સમજણ આપી દીધી છે. દીકરા-વહુ સાથે રહેવાનું છે. પરિસ્થિતિ પલટાણી છે, કોઠે પાડી દેવાનું છે.

પરવા

ઝરણાં સમા ખળખળ વહી રહ્યા કિનારાના વૈભવને માણવા ઊભા ના રહ્યા કોકિલનો ટહૂકાર ને મોરલાના તૃત્યને નિસર્ગની લીલા નીરખવા ન ઊભા રહ્યા ક્ષિતિજ પર રંગો અવનવા પથરાતા રહે મેઘધનુષી મોજ માણવા ના ઊભા રહ્યા. ઊભા તાડ શા ઊંચા ઊંચા વધતા રહ્યા. રાહીને છાંયડો ધરવા ના પરવા કરી હારતોરા પહેરતા રહ્યા, સભાઓ ગજવતા રહ્યા. દીનદુ:ખિયાની વહારે હાથ ના લંબાવ્યો કદિ પ્રભુએ પાંખો આપી, ફફડાવતા રહ્યા. પિંજરું છોડી સ્વતંત્રતા ઊડવાની ના રહી.

श्रद्धासुभन

પૂ. ધનસુખભાઈના અવસાન સમયે

સોડ તાણી સૂતો છે લાંબી, લાડીલો લાડરતન જેણે જીવ થકી કર્યા સદા લાડજનોના જતન અર્પી દીધા'તા જેણે તન, મન અને ધન એવા મહામાનવને કરીએ સપ્રેમ નમન

તનસુખ, મનસુખ અને અપાર જેને ધનસુખ દુ:ખી થાતો સદા, નીરખી લાડજનોના દુ:ખ લાડ પરિષદ કાજે એણે લીધો હતો ભેખ જનસેવામાં જીવન સમર્પ્યું, એમાં ન મીનમેખ

ધન્ય ધન્ય ધનસુખ, તને લાખ લાખ વંદન તારા સીંચેલા બાગનું કાળજીથી કરશું જતન ખીલશું, ખીલવશું, મહેકતું રાખશું ગુલશન નિરાંતે પોઢજે, તારા સૌ તુજને ધરીએ શ્રદ્ધાસુમન

વાવેલા બીજ તુજ આજ, બન્યા વડલો ઘેઘૂર વ્યારાના વહાલા ધનસુખ, તમ થકી ધરીએ ગરૂર તારી તો અમ સૌને હતી ઝાઝેરી જરૂર પણ ખુદાને ખુદને પડી તારી ઘણી જરૂર

તારી પાસ પ્રભુ આવ્યો એ પરગજુ આત્મા ચીર શાંતિ સમરપજો, પ્રાર્થીએ પરમાત્મા. હું

સાંજ ઢળી છે, પંથ ભૂલી છું, ઘર મારું વિસરી ગઈ છું હું, કોની ? કોણ છે મારું ? કાં જવું છે ? કયાંથી વિચરી હું? ઝંખનાઓના જાળામાં જાતે ગૂંચવાયા કરું છું હું. વળગણોને વળગી વળગી, ઝંખનાઓ વિસ્તારી રહી છું.

કર્મયોગને જીવનધ્યેય બનાવી ફોગટ ફાંફાં મારું હું, સર્વ સર્વના કર્મયોગે સુખી દુઃખી, કર્તાહર્તા કોણ હું ? હું પદના હુંકારમાં, સદાય તરસી રહી છું હું, વળગણો છોડી તારી કૃપાનો, પ્રભુ પાર કયારે પામીશ હું ?

બહુ બોલી, બહુ વરસી, સદાયની તરસી રહી છું હું, પ્રેમની પરબ માંડી બેઠી, મૃગજળને સરવરજળ માની બેઠી હું, સ્વને સમૂળગી ભૂલી બેઠી પરમાં વસવા લાગી હું, રવમાં વસવું, સ્વમાં શ્વસવું, કયારે સમજણ પામીશ હું?

જગત લેણદાર છે, દેવાદાર થઈ દુનિયામાં આવી હું, હર પળ, હર ક્ષણ, અન્ય કાજે, મારું કંઈ નથી માનું હું, નથી નથી લેવું, દેવું છે બસ, કરજ મારું ફેડવા માગું હું, સરભર કરું જમાઉધાર ને, સિલક ન રાખવા માંગું હું.

આવક જાવકના પાસા મેળવવા, સદાય મથતી રહી છું હું, આયખું આખું સરવાળા ને સરવૈયામાં, ખરચી ચૂકી હું, સૌને સદ્ધર કરવા જાતાં, અદ્ધર લટકી ગઈ છું હું, સ્વારથના છે સૌ સગપણ, અપવાદ નથી એમાં પણ હું. આવક જાવક, નફા નુકસાનનું, મારું સરવૈયું માંડીશ હું, મૌન સાધી, મનને મઠારવું, સ્વ અર્થી બની સ્વ અર્થ સાધીશ હું, આપબળે માર્ગ જોઈને ચાલવા, હૈયામાં હામ ભીડીશ હું, સાંજ ઢળી છે, મારે મારગ, સાચે મારગ, પાછા વળવા ચાહું છું.

સૂતેલાને સર્વ જગાડે, જાગતાને કોણ જગાડી શકે વિણ હું ? નથી નથી ઘર આ મારું, પરઘરને નીજ ઘર સમજી બેઠી હું ભાર ઉપાડી ખભા ઉપર, ફરવાની, ટેવ પાડી બેઠી હું, શકટનો ભાર ઉતારી, હળવીફૂલ થાવા માંગું છું.

નથી અબુધ, સર્વ કંઈ જાણું, આતમતત્ત્વને ઓળખવા ચાહું હું, પણ નથી બુદ્ધ, સર્વ ત્યાગવાની હિંમત દાખવી શકું હું. પ્રમાદ ત્યાગી, પંથ શોધું, પ્રવાસી પારાવારની હું, ભવાટવિની ભૂલભૂલવણીમાં, મારો ભોમિયો બનવા માંગું હું.

મારે મારો દીવો થાવું, કોડિયું મુજ પ્રકટાવીશ હું, દીવેલ આત્મશ્રદ્ધાનું પૂરી, મુજ જીવનદીપ જલાવીશ હું, ગીતા ગુરુ જ્ઞાન ગ્રહી તવ, મારો મારગ શોધીશ હું, ભવસાગરને પાર ઊતરવા, મારી નૌકા, સાહિલ હું.

રખે

તું ત્યાં, હું અહીં. હું વસું તુજ મહીં તું શ્વસે મુજ મહીં હાથ મારો લેને ગ્રહી મોબાઈલ નંબર તારો નથી મારી કને ના તારું સરનામું ખબર છે મને. તો પછી મળવું શી રીતે તને? ફરી મેળાપ શક્ય શી રીતે બને? તું અંતર્યામી, જાણે સઘળું. કહું તને મન મૂકી મોકળું. અસ્તિત્વ તારું મારું ભિન્ન. પ્રત્યુત્તર મારા બોલનો દેતો નથી. પૂછી પૂછી થાકી, કથી કથી તું પ્રાણાધાર, હું નથી નિરાધાર. છતાંયે કેમ બેસહારા હું. રાહ તારી જોઉં છું અપલક. રખે, તું આવે ને આંખ મીંચાઈ જાય તો! પરમાનંદમ્

भनभांऽवे

સખી, વાયરો આસપાસ વહેતો ને મારું રોમ રોમ મહેંકે મારું હૈયું ચડે હેલકારે. આજ મારા મલકે છે આંગણા દ્વારે કોણે આવીને પૂર્યા સાથિયા. હેતથી લઉં એના ઓવારણાં. અશ્રુના તોરણ બાંધિયા ને કોરી આંખોમાં સપના વાવિયા. ઉત્સવ થઈ ઉજવવા પ્રસંગને, ફૂલ આવ્યું અંબોડલે ૨મતું. મારામાં સુગંધ થઈ ઝૂંમતું પાંપણની પાંદડીઓ ચૂમતું. દરદ સઘળા ઠેલાઈ ગયા, મધુર ગાન રેલાઈ રહ્યા. શુભ મંગલ વર્તાઈ રહ્યું મનમાંડવે.

અક્ષરધામ

પંખીડાને પીંજરું જૂનું જૂનું લાગ્યું અક્ષરધામ જઈ વસ્યું, પ્રમુખ સ્વામીની ગોદમાં પારેવડા જાજે વીરાજીના દેશમાં આટલું તું કહેજે સંદેશમાં વોરા પરિવારનો મોભી તું હસમુખ ભલો, ભોળિયો, જીતી ગયો જગતને શૈશવના સ્મરણો મીઠાં હૈયે વસ્યા છે. બેનડીઓની આંખો આજ ભીની ભીની માતા પિતાની છાયા, ગુમાવી બચપણમાં ભાઈ બહેનોએ સહકાર સાધ્યો સુખ દુઃખમાં ખાતા ખીચડી, સ્વાદ લેતા શ્રીખંડનો સંતોષના તાણાવાણા વણાયા જીવનમાં તાજા મીઠાં ફળફળાદિનો શોખ પિતાનો માતાની મમતા ને સમતા મળ્યા વિરાસતમાં પ્રારબ્ધને પલટ્યું, પ્રખર પુરુષાર્થથી રંક છો ને હતા રાંક નથી બન્યા ખમીરમાં વતનને ના ભલ્યા, સંબંધો મીઠાં સાચવ્યા. ચૂકવ્યું સંસાર ૠુષા, શ્રીજી સેવા કર્તવ્યમાં સાથ સાંપડ્યો સંસારમાં વિલાસભાભીનો સંસાર વાડી ખીલી, ફૂલીફાલી રંગરાગમાં પારું, મીના, રાજુ, જ્યોત્સના, છાયા મૂડી અમોલી જય, આકાશ, પૂજા, રૂચિ, અવની, અર્થ વ્યાજ મૂડીનું હસમુખ નામ તમારું સાર્થક કર્યું સદા ખુશખુશાલ, હર હાલતમાં વોરા પરિવારની ખાનદાની ને ખુમારી ઉજ્જવળ ગાથા પ્રસરાવી દિગંતમાં પ્રમુખસ્વામીની પુષ્ટિ પામ્યો પુરસ્કારમાં માનવજીવન સાર્થક કરી સિધાવ્યો અક્ષરધામમાં

પુત્રીનું આકંદ

પિતાશ્રીના અવસાને

પપ્પા મારા પ્રેમનો પર્વત દીકરી હું એની, વહાલનો દરિયો હૈયું એમનું મહાસાગર જેવું પ્રેમનો દડિયો છલોછલ ભરિયો પપ્પા તમ સંગ સદાનો ઝઘડો હરદમ લેતી તમારો ઉધડો મારું ન કદી સાંભળ્યું ધરાર લીધી ન તબિયતની દરકાર પપ્પા, તમારો પ્રેમ પામી પારાવાર જગમાં તાતનો સૌથી મોટો આધાર સ્વભાવ તમારો ભારે ઉતાવળિયો પ્રેમભર્યા પરિવારને પળમાં પરહરિયો

હર્યો ભર્યો સંસાર પળમાં છોડી સરગાપર વાટે પડીયા દોડી મમ્મીને છોડી મઝધાર વરસે અમ આંખલડી ચોધાર ધ્રુવ સમા આકાશે જઈ બેઠા સ્થિર લાખો તારા ગણ મોઝાર પિતા પ્રકાશ અમ પંથે પાથરજો સદા સ્મરણમાં હરપળ રહેજો પપ્પા, 'આંખ ખોલોને' એવું નથી કહેવું નહીં જોઈ શકો ચોધારે આંખોનું વહેવું વહાલસોઈ દીકરીનું સહી નહીં શકો રડવું ખપ્પા તમે અશરીરી થયા અક્ષરધામમાં પ્રવેશ પામી ગયા શ્રી યોગેશ્વરને શરણે ગયા.

આત્મસ્થ

વૃક્ષો સ્થિપ્રજ્ઞ જેવા જણાય છે, પોતાની કાયામાં સ્થિત, માટે કાયસ્થ છે, ધ્યાનમાં સ્થિર છે તેથી ધ્યાનસ્થ, સ્વરૂપમાં સ્થિર છે માટે આત્મસ્થ છે. વરસાદમાં ભીંજાયેલ છે, તેથી સ્વસ્થ ભાવસ્થ છે. ઊંચે ને ઊંચે વધે છે તેથી ઉર્ધ્વસ્થ છે. મૂળિયાં ઊંડા ઉતારે છે, ભૂમિમાં તેથી ધરાસ્થ છે

વર્ષા ૠતુ પરિવર્તનની ૠતુ વિરહીજનોના વિયોગ - વ્યથાની ૠતુ, ઘડીમાં સોનેરી તડકે તપે તો તેજોમય ઉઘાડ તો ઘડીમાં કાળાઘોર મેઘાડમ્બર ઘડીમાં સૂકી ધરતીને પરિતૃપ્ત કરી લે. વહેતા પાણીમાં ધોધમાર વરસાદથી.

> લાવ તારો હાથ આપી જો મને તું હૃદમાં ક્યાંક સ્થાપી જો મને પ્રેમ જેનું મૂળ છે, એ વૃક્ષ છું હું લે ઉખેડી કે ઉથાપી જો મને.

અમસ્તું

આજે મનમાં આનંદની છોળો ઉછળે છે. કોઈ સાથે વાત કરી, હૈયું હળવું કરવું છે -કોણ જાણે કેમ? કોન ઉપાડ્યો. હૈયે હતો તે ફોન જોડ્યો? હલ્લો-સામેથી જવાબ આવ્યો. કેમ કંઈ કામ હતું ? જાણે કામ વગર ફોન ન કરે? શો જવાબ આપું? અમસ્તું અમસ્તું જ. તમારો અવાજ સાંભળવો હતો-આવું કોઈને કહીએ તો કોઈ મૂરખ જ ગણે ને! બસ કોઈને યાદ કરી લીધા. અમસ્તા અમસ્તા જ. ભાવ વિશ્વ આનંદનું ઉપવન બની ગયું.